

DROGOWSKAZY DLA BIZNESU W DOBIE PANDEMII

MAPA OBSZARÓW PRAWNYCH
I BIZNESOWYCH

WSTĘP

Znaleźliśmy się w trudnych czasach – WHO ogłosiło na świecie stan pandemii, a polski rząd wprowadził stan zagrożenia epidemicznego i zamknął polskie granice. Zmiany wprowadzane są dynamicznie i w każdej chwili mogą być podejmowane dalsze decyzje. Niektóre państwa europejskie zdecydowały się nawet na wprowadzenie stanu wyjątkowego. Nie można wykluczyć takiego rozwiązania również w Polsce.

Zaistniała sytuacja niesie za sobą poważne konsekwencje i wiele wyrzeczeń – obywatele #ZostająWDomu, firmy przerzucają się na pracę w trybie zdalnym, powstają wzajemne grupy społecznego wsparcia #WidzialnaRęka.

To wszystko wymaga od przedsiębiorców elastyczności, wypracowania nowych rozwiązań biznesowych – i to zarówno od tych najmniejszych, jednoosobowych działalności gospodarczych, jak i wielkich międzynarodowych korporacji. Brak odpowiedniego dostosowania się do aktualnej sytuacji, **może doprowadzić do szeregu negatywnych konsekwencji dla przedsiębiorców.**

Działanie pro publico bono od zawsze było dla nas wartością, dlatego też w tej wyjątkowo trudnej społecznie i gospodarczo sytuacji postanowiliśmy podzielić się naszą wiedzą i doświadczeniem z polskimi przedsiębiorcami. Mamy nadzieję, że choć w ten sposób uda nam się Państwu wesprzeć. Przekazujemy w Państwa ręce niniejszy podręcznik – zebraliśmy w nim wątpliwości i pytania zadawane nam przez naszych klientów oraz zaprzyjaźnionych przedsiębiorców, reprezentujących różne branże, formy prawne, poziomy przychodów i potrzeb. Staraliśmy się, aby nasze odpowiedzi były zwięzłe i klarowne i stanowiły realną pomoc w tym trudnym czasie.

Jesteśmy z Wami!

Józef Palinka
Partner DZP

Warszawa, 20 marca 2020

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1 - KWESTIE PRACOWNICZE	6
CZĘŚĆ 2 - DANE OSOBOWE	11
CZĘŚĆ 3 - WYKONYWANIE UMÓW	14
CZĘŚĆ 4 - KWESTIE PODATKOWE	17
CZĘŚĆ 5 - KWESTIE KREDYTOWE	20
CZĘŚĆ 6 - NIERUCHOMOŚCI	23
CZĘŚĆ 7 - KWESTIE KORPORACYJNE	32
CZĘŚĆ 8 - UPADŁOŚĆ I NIEWYPŁACALNOŚĆ	36
CZĘŚĆ 9 - UBEZPIECZENIA	39
CZĘŚĆ 10 - CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA	41
CZĘŚĆ 11 - SĄDY	46
CZĘŚĆ 12 - ZAMÓWIENIA PUBLICZNE	49
CZĘŚĆ 13 - ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE	51

KALENDARIUM WYDARZEŃ

28 lutego 2020 r. zakażenie koronawirusem zostało objęte przepisami ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

od 8 marca 2020 r. obowiązuje Ustawa COVID-19:

- ✓ w rozumieniu Ustawy COVID-19 **przeciwdziałaniem koronawirusowi** są **wszelkie czynności** związane ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką i zwalczaniem skutków koronawirusa;
- ✓ ograniczenia przewidziane w ustawie obowiązują przez 180 dni, **do 4 września 2020 r.**

od 14 marca 2020 r. do odwołania na obszarze całego kraju został ogłoszony stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami koronawirusem:

- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego.

Nie wyklucza to wydawania kolejnych rozporządzeń związanych z pandemią koronawirusa.

STAN ZAGROŻENIA EPIDEMICZNEGO I STANY NADZWYCZAJNE A SYTUACJA PRZEDSIĘBIORCÓW

Rozwiązania prawne wprowadzone w związku z rozprzestrzenianiem się koronawirusa wiążą się z istotną reorganizacją życia publicznego i gospodarczego, a także z szeregiem nowych obowiązków i ograniczeń dla przedsiębiorców.

Z punktu widzenia działalności gospodarczej ogłoszenie stanu zagrożenia epidemicznego oznacza m.in.:

- czasowy zakaz lub ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej danego rodzaju, w tym działalności handlowej, gastronomicznej, kulturalnej i rozrywkowej, związanej ze sportem i rekreacją lub organizacją imprez oraz hotelowej,
- wstrzymanie międzynarodowego transportu kolejowego,
- zakaz wywozu i ograniczenia w zbywaniu określonych towarów,
- obowiązkowa kwarantanna obywateli polskich wracających z zagranicy.

Obowiązujące przepisy dają także możliwość podjęcia dalej idących środków, w tym wprowadzenia jednego z przewidzianych w Konstytucji RP stanów nadzwyczajnych – stanu klęski żywiołowej lub stanu wyjątkowego.

Efektem wprowadzenia stanu nadzwyczajnego mogą być m.in.:

- czasowe ograniczenia w przemieszczaniu się ludzi, ograniczenia w zakresie transportu i w funkcjonowaniu zakładów pracy,
- reglamentacja określonych towarów albo zakaz podwyższania cen określonych towarów lub usług lub nakaz stosowania określonych cen,
- nakazy udostępnienia nieruchomości, lokali, terenów lub środków transportu,
- ograniczenia w obrocie krajowymi środkami płatniczymi.

CZĘŚĆ 1

KWESTIE PRACOWNICZE

- Jak zaradzić niekontrolowanemu spadkowi liczby czynnych pracowników?
- Jakie opcje pozostają w przypadku konieczności zamknięcia zakładu pracy?
- Czy pracownicy mogą odmówić wyjazdów służbowych ?
- Jak wprowadzić pracę zdalną?
- Jak powinno wyglądać potwierdzanie rozpoczęcia i zakończenia pracy z domu?
- Jaki jest dopuszczalny wymiar czasu pracy w domu?
- Jak pracownik zdalny powinien zorganizować swoje miejsce pracy w domu?
- Jakie czynności poza pracą z użyciem komputera może obejmować praca zdalna?
- Jakich stanowisk dotyczy możliwość albo obowiązek pracy zdalnej?
- Czy można żądać od pracownika łączności video z domu?
- Co zrobić w razie wypadku przy pracy w domu?
- Jak wygląda kwestia związana z kosztami ponoszonymi przez pracownika w trakcie pracy z domu (koszt łącza, koszt druku itp.)?

CZĘŚĆ 1 - KWESTIE PRACOWNICZE

1. Jak zaradzić niekontrolowanemu spadkowi liczby czynnych pracowników?

Drastycznie spada liczba pracowników, którzy z różnych względów nie mogą pracować w swoim miejscu pracy. Niektórzy przechodzą kwarantannę domową z powodu podejrzenia koronawirusa albo w związku z wjazdem do Polski w ostatnim okresie (np. z Ukrainy). Doświadczają trudności w powrotach do kraju z zagranicznych podróży. Korzystają czy to ze zwolnień chorobowych, czy to z opieki nad dzieckiem.

Pracodawca może w celu podtrzymania procesów pracy korzystać z możliwości polecenia pracy zdalnej, jeżeli charakter pracy to umożliwia. Powinien też wprowadzić regulamin pracy zdalnej w zakładzie pracy (lub zaktualizować już obowiązujący). Natomiast w firmach, w których z natury działalności nie da się zastosować pracy zdalnej (produkcja, usługi świadczone fizycznie przez pracowników), może ustalić czasowo obowiązujące zasady zarządzania zastępstwami przy zachowaniu zasad dot. czasu pracy (np. podzielić pracowników na zastępujące się w określonych odstępach czasu grupy, które nie będą miały z sobą kontaktu – na wypadek podejrzenia koronawirusa u pracownika jednej z grup, pozostałe grupy nie będą wyłączone z pracy).

2. Jakie opcje pozostają w przypadku konieczności zamknięcia zakładu pracy?

Może zdarzyć się, że zakład pracy będzie musiał w całości albo dużej części zawiesić działalność. Tak zdarzy się w przypadku zamknięcia zakładu przez władze z powodów sanitarnych, to może być wynikiem praktycznej niemożności utrzymania ciągłości pracy (np. z powodu wstrzymania dostaw towarów).

Obowiązujące prawo daje pracodawcy parę instrumentów, za pomocą których może zareagować na tak drastyczną utratę przychodów przy jednoczesnej konieczności ponoszenia kosztów zatrudnienia. Firma może powierzyć pracownikowi wykonywanie innej pracy, niż określona w umowie o pracę, odpowiadającej kwalifikacjom pracownika przy zachowaniu dotychczasowego wynagrodzenia, np. opracowanie w domu określonego projektu, uporządkowanie dokumentacji. Może też polecić pracownikom odbiór zaległych godzin nadliczbowych. Można uzgodnić z pracownikiem wykorzystanie urlopu wypoczynkowego (tylko za zgodą pracownika; zgoda nie jest wymagana tylko w okresie wypowiedzenia). Jeżeli w firmie działają związki zawodowe, pracodawca może zaproponować im zawarcie porozumienia dot. stosowania mniej korzystnych warunków zatrudnienia, niż wynikające z umów o pracę (np. obniżenie premii umownych, czasowe zmniejszenie wymiaru etatu). Wreszcie istnieje możliwość ogłoszenia przestoju zakładu z przyczyn organizacyjnych lub ekonomicznych, co daje pewną możliwość oszczędności kosztów zatrudnienia.

3. Czy pracownicy mogą odmówić wyjazdów służbowych ?

Z powodu zwiększonego narażenia na zakażenie koronawirusem w środkach komunikacji, czy podczas przemieszczania się, wielu pracowników może odmówić podróżowania w celach służbowych. Mogą powoływać się na art. 210 § 1 Kodeksu pracy, który umożliwia powstrzymanie się od wykonywania pracy w razie, gdy jej warunki nie odpowiadają przepisom BHP i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika albo gdy wykonywana praca grozi takim niebezpieczeństwem innym osobom. W takim wypadku powinni natychmiast poinformować pracodawcę o odmowie realizacji swoich zadań.

Pracodawca powinien działać tu z dużym zrozumieniem dla obaw pracowników. Formalnie rzecz biorąc może powierzyć pracownikowi wykonywanie innej pracy, niż określona w umowie o pracę, odpowiadającej kwalifikacjom pracownika i niewymagającej przemieszczania się (szczególnie istotne w przypadku pracowników odbywających częste podróże, np. przedstawicieli handlowych). Może też zezwolić na pracę poprzez środki komunikacji na odległość.

4. Jak wprowadzić pracę zdalną?

Pracodawca może polecić pracownikom w dowolnej formie wykonywanie pracy zdalnej (z reguły z domu). Jest to jednak dopiero początek procesu, ponieważ zorganizowanie w firmie pracy zdalnej wymaga nagłego dostosowania organizacji i jej infrastruktury technicznej do pracy zdalnej oraz opracowania nowych zasad działania m.in. w zakresie procesu zlecania pracy, kontroli nad jej wykonywaniem i dostarczaniem jej wyników. Istniejące dotąd regulacje prawne o telepracy są w obecnej sytuacji niewystarczające z uwagi na ich nieprzystosowanie do pracy wykonywanej „masowo” w formie zdalnej.

Przede wszystkim, poza podjęciem działań w zakresie informatycznym (wydanie komputerów służbowych, zadbanie o należyte oprogramowanie i o bezpieczeństwo danych teleinformatycznych), pracodawca powinien ustalić zasady pracy zdalnej, dostosowane do nowej sytuacji. Może być to ujęte w formie ustalonego ad hoc regulaminu, zawierającego przede wszystkim uregulowanie kwestii: BHP (w tym odpowiedzialności za wypadek przy pracy), czasu pracy (potwierdzania rozpoczęcia i zakończenia pracy), zasad kontaktu z przełożonymi i współpracownikami, obowiązków zabezpieczenia informacji poufnych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa oraz danych osobowych w warunkach domowych, zasad użytkowania sprzętu i rozliczania kosztów prądu, Internetu itp.

W dalszej części podajemy szczegółowe informacje dotyczące pracy zdalnej.

5. Jak powinno wyglądać potwierdzanie rozpoczęcia i zakończenia pracy z domu?

Z oczywistych względów praca poza zakładem pracy znacznie utrudnia pracodawcy monitorowanie czasu pracy pracowników. W konsekwencji konieczne może się okazać odejście od standardowych form, takich jak listy obecności, czy elektroniczny system RCP, na rzecz innych, bardziej adekwatnych rozwiązań. Pracodawca powinien samodzielnie ustalić zasady formalnego rozpoczęcia i zakończenia dnia pracy zdalnej. I tak, pracodawca może ustalić godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy zdalnej, wymagając aby w tym przedziale czasowym pracownik pozostawał zalogowany do systemu i jednocześnie wprowadzając zasadę, że wykonywanie pracy poza tymi godzinami musi być zgłoszone uprzednio przełożonemu. Komplementarnym rozwiązaniem, pozwalającym na dokładne monitorowanie aktywności pracownika, mogą być elektroniczne rejestratory czasu pracy zamontowane na komputerze służbowym. Należy jednak pamiętać, że sam rejestrator pozwala jedynie na monitorowanie czasu aktywności pracownika przy komputerze i nie zawsze będzie stanowił odzwierciedlenie jego czasu pracy. Stąd też rejestrator powinien stanowić raczej rozwiązanie uzupełniające w stosunku do innych środków i regulacji obowiązujących w zakładzie pracy.

6. Jaki jest dopuszczalny wymiar czasu pracy w domu?

W stosunku do pracowników świadczących pracę zdalnie znajdują zastosowanie takie same dobowe i tygodniowe maksymalne normy czasu pracy, jak do pracowników świadczących pracę w zakładzie pracy, tj. 8 godzin na dobę oraz 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym. Praca zdalna, z uwagi na ograniczoną możliwość bezpośredniej kontroli aktywności pracownika, rodzi jednak szczególne wyzwania w kontekście monitorowania i zgłaszania pracy w godzinach nadliczbowych. Wśród stosowanych w praktyce rozwiązań można wyróżnić między innymi uzależnienie możliwości pracy w godzinach nadliczbowych od uprzedniego wyraźnego polecenia przełożonego, np. w formie mailowej.

7. Jak pracownik zdalny powinien zorganizować swoje miejsce pracy w domu?

Polecenie pracownikowi wykonywania pracy w trybie zdalnym, co do zasady, nie zwalnia pracodawcy z obowiązków w zakresie BHP. Pracodawca nadal bowiem powinien zapewnić pracownikowi odpowiednie szkolenia wstępne i okresowe. W praktyce pracodawca nie ma jednak realnego wpływu na to, czy miejsce w którym pracownik będzie świadczył pracę, będzie odpowiadało wymogom z zakresu BHP, ani środków które pozwalałyby mu na egzekwowanie realizacji tych obowiązków. Rozwiązaniem modelowym jest, aby polecając pracę zdalną odebrać od

pracownika pisemne oświadczenie, w którym ten oświadczy, że zobowiązuje się do świadczenia pracy w miejscu spełniającym ogólne wymagania w dziedzinie BHP. Aby treść takiego oświadczenia miała wymiar realny, należy jednak uprzednio pouczyć pracownika o tych wymaganiach, w szczególności umożliwiając mu wgląd do odpowiednich przepisów prawa i zapewniając wsparcie w wyjaśnieniu wszelkich wątpliwości. W praktyce masowej pracy zdalnej ten wymóg jest jednak trudny do realizacji.

8. Jakie czynności poza pracą z użyciem komputera może obejmować praca zdalna?

Praca zdalna może w praktyce obejmować wszelkie te czynności, które są możliwe do realizacji z zastosowaniem środków porozumiewania się na odległość. I tak, poza pracą przed komputerem, do pracy zdalnej zaliczyć można aktywność taką, jak udział w telekonferencji z klientem, prowadzenie szkoleń online, prowadzenie telefonicznych negocjacji, bądź wszelkiego rodzaju działalność koncepcyjną, twórczą, czy kreatywną (przygotowywanie projektów, szkiców, opracowywanie strategii biznesowych itd.) W celu gromadzenia efektów pracy zdalnej, pracodawca może zobowiązać pracownika do bieżącego raportowania o dokonywanych czynnościach.

9. Jakich stanowisk dotyczy możliwość albo obowiązek pracy zdalnej?

Przepisy nie regulują kwestii, dla jakiej kategorii pracowników możliwe jest wykonywanie pracy zdalnej. W praktyce decyzję w tym zakresie powinien podjąć sam pracodawca, dokonując wszechstronnej oceny na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, należy ocenić, czy czynności wchodzące w zakres obowiązków danego pracownika mogą być efektywnie realizowane na odległość. Po drugie, należy ustalić, czy pracodawca posiada odpowiednią infrastrukturę techniczną, umożliwiającą pracę zdalną. Pracownikowi zdalnemu należy bowiem co do zasady zapewnić sprzęt służbowy (komputer przenośny, telefon), który będzie on wykorzystywał poza miejscem pracy, a jeżeli jest to konieczne, także dostęp do innych zasobów, takich jak wewnętrzne bazy danych zakładu pracy.

10. Czy można żądać od pracownika łączności video z domu?

Pracodawca może zaproponować pracownikowi, aby ten w trakcie rozmów służbowych odbywanych za pomocą komunikatora używał połączenia video, okazując swój wizerunek. Takie rozwiązanie sprzyja bowiem dobrej komunikacji i stwarza realną namiastkę spotkania odbywanego w normalnych warunkach, w zakładzie pracy. Pracownik powinien jednak co do zasady posiadać swobodę decydowania w tym zakresie. Brak zgody ze strony pracownika na takie rozwiązanie nie powinien rodzić dla niego żadnych negatywnych konsekwencji. Wyjątek mogą stanowić sytuacje, w których okazanie wizerunku jest konieczne z uwagi na szczególne zadanie zlecone pracownikowi, np. udział w telekonferencji z klientem, gdzie nieokazanie wizerunku może być odebrane przez innych uczestników spotkania jako wysoce nieprofesjonalne, bądź wręcz zakłócać prawidłowy przebieg spotkania. Odmowa okazania wizerunku mogłaby wówczas zostać zakwalifikowana jako uchybienie obowiązkom pracowniczym i stanowić podstawę do nałożenia sankcji porządkowej. I tu jednak, ocena zachowania pracownika powinna być dokonywana z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy.

11. Co zrobić w razie wypadku przy pracy w domu?

Wypadek doznany przez pracownika wykonującego pracę zdalnie może zostać w określonych sytuacjach uznany za wypadek przy pracy. Koniecznym jest, aby wypadek pozostawał w związku z wykonywaną pracą. I tak, doznanie urazu przy wykonywaniu codziennych czynności domowych (np. sprząatanie, prasowanie, wyprowadzanie psa) w trakcie przerwy od pracy nie będzie stanowiło wypadku przy pracy, ponieważ czynności te nie pozostają w związku z obowiązkami pracowniczymi danego pracownika. Doświadczenie pokazuje, że weryfikacja okoliczności i przebiegu zdarzenia w przypadku pracowników zdalnych jest trudna, często niemalże niemożliwa (na przykład z uwagi na brak świadków). Dlatego też, rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie przez pracodawcę odpowiedniej procedury zgłaszania wypadków przy pracy zdalnej w regulaminie pracy lub innym wewnątrzzakładowym dokumencie. Ponadto, w przypadku pracowników zdalnych należy zadbać o to, aby byli oni szczególnie

świadomości obowiązku niezwłocznego informowania o wszelkich doznanych urazach przy pracy. W przypadku zgłoszenia o wypadku, na pracodawcy spoczywają takie same obowiązki, jak w przypadku wypadków doznawanych w zakładzie pracy.

12. Jak wygląda kwestia związana z kosztami ponoszonymi przez pracownika w trakcie pracy z domu (koszt łącza, koszt druku itp.)?

Kwestia ta nie została uregulowana w przepisach prawa pracy. Powinno to być uzależnione od uzgodnień pomiędzy stronami. Pracodawca może postanowić, że pokryje w całości lub częściowo koszty ponoszone przez pracownika w związku ze świadczeniem pracy w miejscu zamieszkania, np. w formie zryczałtowanej opłaty. W braku takich uzgodnień, pracodawca nie jest jednak zobowiązany do pokrycia tych kosztów.

CZĘŚĆ 2

DANE OSOBOWE

- ☐ Czy przedsiębiorca może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa (np. zakład fryzjerski, salon kosmetyczny)?
- ☐ Kto w imieniu przedsiębiorcy może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?
- ☐ Czy w lokalu przedsiębiorstwa mogą być stosowane kamery termowizyjne?
- ☐ Czy przedsiębiorca może zapisywać wyniki pomiaru temperatury osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?
- ☐ Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy miały kontakt z osobą zakażoną koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?
- ☐ Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy mają objawy charakterystyczne dla choroby COVID-19, np. gorączka, kaszel, duszności, bóle mięśni, bóle głowy?
- ☐ Czy klient przed umówieniem wizyty może być poproszony przez przedsiębiorcę o wypełnienie ankiety odnośnie stanu zdrowia?
- ☐ Czy przedsiębiorca może pytać np. zleceniodawcę o miejsce zaplanowanego wycieczki oraz wybranego środka transportu?
- ☐ Jakie obowiązki z RODO musi spełnić przedsiębiorca zbierając dane osobowe dotyczące zakażenia się koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

CZĘŚĆ 2 - DANE OSOBOWE

1. Czy przedsiębiorca może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa (np. zakład fryzjerski, salon kosmetyczny)?

Na moment przygotowywania odpowiedzi, w przepisach prawa pracy brak jest wyraźnych podstaw prawnych do przeprowadzenia przez pracodawcę samodzielnego badania temperatury ciała swoich pracowników, w tym związku z ryzykiem zachorowania na choroby wirusowe¹. Stąd też nie jest możliwe również dokonanie przez pracodawcę pomiaru temperatury ciała pracownika bez uzyskania w tym zakresie od niego odpowiedniej zgody. Pracodawca decydując się jednak na zbieranie zgód od pracowników na pomiar temperatury ciała powinien pamiętać, że zgoda powinna być dobrowolna (art. 7 RODO), a także inicjatywa wyrażenia takiej zgody powinna być po stronie pracownika (art. 22^{1b} kodeksu pracy).

Pracodawca może jednak być zobligowany przez Głównego Inspektora Sanitarnego lub działającego z jego upoważnienia państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego do podjęcia określonych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w celu zwalczania chorób zakaźnych, do których może należeć regularny pomiar temperatury ciała pracowników (art. 8a ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wtedy też podstawę prawną takiego przetwarzania danych osobowych stanowić będzie art. 9 ust. 2 lit. b RODO w związku z art. 8a ust. 5 pkt 1 lit. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej).

W przypadku osób odwiedzających lokal przedsiębiorstwa jedyną podstawę prawną dla dokonania pomiaru ciała tych osób może stanowić zgoda (art. 9 ust. 2 lit. a RODO). Co istotne, przepisy RODO nie zabraniają wyrażenia zgody przez samo działanie. Stąd też samo przystąpienie do badania temperatury może być odczytane jako wyrażenie zgody. Ponadto z propozycją wyrażenia takiej zgody może wyjść sam przedsiębiorca, ponieważ nie znajdują w tym zakresie zastosowania przepisy prawa pracy.

Jednocześnie organy europejskie (w tym Urząd Ochrony Danych Osobowych) w dużej części sygnalizują, że RODO nie może blokować działań profilaktycznych.

2. Kto w imieniu przedsiębiorcy może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?

Kwestia ta nie została uregulowana przepisami prawa – nie ma przepisu, który nakazuje przedsiębiorcy samodzielne przeprowadzanie kontroli temperatury ciała. Stąd też kontroli temperatury ciała może dokonać zarówno sam przedsiębiorca jak i wyznaczona przez niego w tym zakresie osoba (np. pracownik lub zleceniobiorca przedsiębiorcy, czy też pracownik firmy ochroniarskiej, z którą współpracuje przedsiębiorca).

3. Czy w lokalu przedsiębiorstwa mogą być stosowane kamery termowizyjne?

Tak. Co do zasady sam obraz termalny, bez dodatkowych danych np. w postaci imienia i nazwiska, numeru telefonu, czy też wizerunku człowieka nie stanowi danej osobowej. Stąd też stosowanie przez przedsiębiorcę kamer termowizyjnych może nie być regulowane przez przepisy RODO, z których m.in. wynika konieczność wskazania podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych.

Z perspektywy zasady minimalizacji ryzyka przetwarzania danych osobowych, o której mowa w RODO – dużą zaletą stosowania kamer termowizyjnych w celu pomiaru temperatury ciała jest to, że pozwalają one na zmierzenie temperatury osób przebywających w lokalu przedsiębiorstwa bez pobierania od nich dodatkowych danych, czy też łączenia ich z innymi danymi osobowymi.

¹ Brak takich regulacji zarówno art. 229 kodeksu pracy, jak i rozporządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2067).

4. Czy przedsiębiorca może zapisywać wyniki pomiaru temperatury osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?

Uważamy, że nie powinien. Zakres przetwarzania danych osobowych powinien być ograniczony celem, w którym dane zostały zebrane (art. 5 ust. 1 lit. b RODO). Celem pomiaru temperatury osób, które odwiedzają lokal przedsiębiorstwa jest zweryfikowanie, czy wpuszczanie takich osób do lokalu jest bezpieczne dla pozostałych osób w nim przebywających. Aby zrealizować powyższy cel, nie ma potrzeby zapisania wyników pomiaru temperatury. Gdyby cel był jednak inny, wówczas można rozważyć zasadność zapisywania tej informacji.

5. Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy miały kontakt z osobą zakażoną koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

W naszej ocenie takie pytanie jest dopuszczalne (w ramach przesłanki prawnie uzasadnionego interesu). Nie kwalifikujemy tego pytania jako pytania o stan zdrowia. W przypadku braku uchwalenia odpowiednich przepisów dot. przeciwdziałania koronawirusowi, najbardziej prawdopodobną podstawą prawną byłaby wyraźna zgoda takiej osoby.

6. Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy mają objawy charakterystyczne dla choroby COVID-19, np. gorączka, kaszel, duszności, bóle mięśni, bóle głowy?

Tak, aczkolwiek przedsiębiorca musi wykazać wówczas posiadanie jednej z podstaw prawnych wskazanych w art. 9 RODO. W przypadku braku uchwalenia odpowiednich przepisów dot. przeciwdziałania koronawirusowi, najbardziej prawdopodobną podstawą prawną byłaby wyraźna zgoda takiej osoby.

7. Czy klient przed umówieniem wizyty może być poproszony przez przedsiębiorcę o wypełnienie ankiety odnośnie stanu zdrowia?

Tak, aczkolwiek przedsiębiorca musi wykazać wówczas posiadanie jednej z podstaw prawnych wskazanych w art. 9 RODO.

8. Czy przedsiębiorca może pytać np. zleceniodawcę o miejsce zaplanowanego wypoczynku oraz wybranego środka transportu?

W naszej ocenie takie pytanie jest dopuszczalne (w ramach przesłanki prawnie uzasadnionego interesu). Nie kwalifikujemy tego pytania jako pytania o stan zdrowia.

9. Jakie obowiązki z RODO musi spełnić przedsiębiorca zbierając dane osobowe dotyczące zakażenia się koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

W przepisach prawa, w tym przepisach RODO, nie zostały przewidziane żadne szczególne obowiązki związane z przetwarzaniem danych osobowych dotyczących zakażenia się koronawirusem (wirus SARS-CoV-2) – na moment przygotowywania niniejszej odpowiedzi. Stąd też przedsiębiorca, który jest administratorem takich danych osobowych, powinien przestrzegać obowiązków jakie RODO normalnie nakłada na administratorów danych osobowych.

Do najważniejszych z nich należy:

- przetwarzanie danych osobowych na jednej z podstaw przetwarzania przewidzianej w art. 6 lub 9 RODO;
- spełnienie obowiązku informacyjnego wobec osób, których dane są przetwarzane (art. 13 RODO);
- przetwarzanie danych osobowych w celu, w którym dane te zostały zebrane (art. 5 ust. 1 lit. b RODO);
- przechowywanie danych przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do realizacji obranego przez przedsiębiorcę celu (art. 5 ust. 1 lit. e RODO).

CZĘŚĆ 3

WYKONYWANIE UMÓW

- Czy Ustawa COVID-19 zawiera szczególne regulacje umożliwiające uchylenie się od odpowiedzialności za niewykonanie umów?
- Czy epidemia COVID-19 może być potraktowana jako wypadek siły wyższej?
- Jakie są konsekwencje wystąpienia siły wyższej?
- Na kim spoczywa ciężar dowodu wykazania istnienia siły wyższej?
- Czy samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) powoduje rozwiązanie umowy?
- Czy dłużnik może powoływać się na niemożliwość pełnienia swojego świadczenia w przypadku wystąpienia epidemii COVID-19 lub jej skutków?
- Jakie czynności należy przedsięwziąć w przypadku trudności w spełnieniu świadczenia?

CZĘŚĆ 3 - WYKONYWANIE UMÓW

1. Czy Ustawa COVID-19 zawiera szczególne regulacje umożliwiające uchylenie się od odpowiedzialności za niewykonanie umów?

Poza przepisami dotyczącymi branży turystycznej i transportowej zawartymi w Ustawie COVID-19 brak takich ogólnych regulacji. W tym zakresie trzeba bazować na ogólnych przepisach kodeksu cywilnego o skutkach niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań umownych.

W tym zakresie **należy rozważyć przepisy dotyczące siły wyższej, niemożliwości wykonania zobowiązania oraz możliwości sądowej zmiany umowy w przypadku wystąpienia niespodziewanych i nadzwyczajnych okoliczności** (tzw. *klauzula rebus sic stantibus*).

2. Czy epidemia COVID-19 może być potraktowana jako wypadek siły wyższej?

Pojęcie siły wyższej nie jest zdefiniowane w przepisach prawa. Przyjmuje się, iż siła wyższa to zdarzenie zewnętrzne, o charakterze przypadkowym lub naturalnym, a więc niemożliwe lub trudne do przewidzenia i nad którym człowiek nie panuje. **Wśród przypadków siły wyższej wymienia się również epidemie, więc tak, można uznać epidemię COVID-19 za siłę wyższą.**

3. Jakie są konsekwencje wystąpienia siły wyższej?

W pierwszej kolejności należy sprawdzić treść konkretnej umowy. Czasami umowy zawierają tzw. klauzulę siły wyższej. **Klauzula taka wprowadzona jest po to, aby w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy z powodu siły wyższej przez jedną stronę, uchylić jej odpowiedzialność względem drugiej strony za powstałą z tego powodu szkodę.**

W każdym przypadku istotna jest treść konkretnej umowy. W niektórych umowach strony samodzielnie definiują bowiem pojęcie siły wyższej, które jest wiążące na potrzeby kontraktu. **Ponadto niektóre umowy (zwłaszcza kontrakty budowlane oparte na wzorcach FIDIC) wymagają od strony dotkniętej skutkami siły wyższej podjęcia określonych działań (np. złożenia powiadomienia) w celu zapewnienia sobie ochrony prawnej.**

Jeżeli umowa nie zawiera klauzuli siły wyższej, odpowiedzialność strony za niewykonanie wykonanie umowy z reguły oparta będzie **na zasadzie winy**.

Jeżeli zatem w skutek epidemii, jej skutków, w tym np. wprowadzonych ograniczeń, strona nie może wykonać umowy, przypisanie jej winy (a zatem również i odpowiedzialności) nie będzie możliwe. Duże znaczenie będzie mieć tu rzeczywisty wpływ epidemii na wykonanie konkretnego kontraktu.

W przypadku części umów odpowiedzialność oparta jest **na zasadzie ryzyka** (zdarzenie szkodzące nie musi być wówczas bezprawne, nie musi ono nawet być zachowaniem strony). Odpowiedzialność taka dotyczy umów związanych z używaniem niebezpiecznych urządzeń, wykorzystywaniem sił przyrody, czy posługiwaniem się innymi osobami. Na ogół przyjmuje się, że **od odpowiedzialności na zasadzie ryzyka również można się uwolnić w przypadkach wystąpienia siły wyższej**. Wydaje się bowiem, iż przypadki siły wyższej (a więc przypadki przed którymi, nawet przy zachowaniu najwyższej staranności, strona nie może się zabezpieczyć) są dalej idące od ryzyka, którego można jednak próbować uniknąć przy zachowaniu odpowiedniej staranności.

Odpowiedzialność odszkodowawcza w przypadku niewykonania umowy z powodu epidemii lub jej skutków może być **wyłączona niezależnie od tego, czy dana umowa zawiera klauzulę siły wyższej, czy też nie i niezależnie od reżimu odpowiedzialności (odpowiedzialność na zasadzie winy lub ryzyka).**

4. Na kim spoczywa ciężar dowodu wykazania istnienia siły wyższej?

W praktyce strony mogą się różnić np. co do tego, czy niewykonanie umowy miało związek z przypadkiem siły wyższej (epidemii). W tym zakresie podkreślić należy, iż w przypadku sporu sądowego dotyczącego odszkodowania (względnie kary umownej) **to na stronie, która nie wykonała umowy, spoczywać będzie ciężar wykazania, iż nastąpiło to z powodu siły wyższej (epidemii).**

5. Czy samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) powoduje rozwiązanie umowy?

Nie. Samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) na ogół nie zmienia, ani nie rozwiązuje umowy (chyba że strony we wprowadzonej do umowy klauzuli dotyczącej siły wyższej umówiły się inaczej). Tym niemniej strona może rozważyć skorzystanie z przewidzianej w przepisach kodeksu cywilnego klauzuli nadzwyczajnej zmiany stosunków (rebus sic stantibus – art. 357¹ kodeksu cywilnego). Przewiduje ona **możliwość wystąpienia do sądu z żądaniem modyfikacji sposobu wykonania zobowiązania, wysokości świadczenia, czy nawet rozwiązania umowy** (konieczne jest wykazanie, że z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażącą stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy). W tym wypadku należy się liczyć z długotrwałą procedurą sądową.

6. Czy dłużnik może powoływać się na niemożliwość pełnienia swojego świadczenia w przypadku wystąpienia epidemii COVID-19 lub jej skutków?

Generalnie w razie tzw. następczej niemożliwości spełnienia świadczenia, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, jego zobowiązanie wygasa, a on sam nie może domagać się spełnienia świadczenia wzajemnego swojego kontrahenta (art. 475 i 495 kodeksu cywilnego). Tym niemniej – przynajmniej na obecnym etapie – trudno będzie wykazać, że świadczenie stało się niemożliwe do spełnienia na skutek epidemii COVID-19 i jej następstw (przynajmniej obecnie spełnienie świadczenia może być utrudnione lub można mówić o zwłoce w spełnieniu świadczenia, a nie o definitywnej niemożliwości).

7. Jakie czynności należy przedsięwziąć w przypadku trudności w spełnieniu świadczenia?

Przed wszystkim kontrahent, który - w przypadku wystąpienia siły wyższej (epidemii) - nie będzie wykonywał umowy, powinien **niezwłocznie powiadomić** o tym drugą stronę. Wymaga tego zasada współdziałania stron w wykonaniu zobowiązania. W takim też przypadku druga strona będzie miała możliwość podjęcia środków, które choćby zmniejszą rozmiar jej szkody. Brak takiego powiadomienia może sam w sobie powodować odpowiedzialność strony niewykonywającej umowy za szkodę, która powstała w rezultacie braku powiadomienia (uniemożliwienia drugiej stronie zmniejszenia rozmiaru szkody).

Ponadto warto na bieżąco zbierać dowody wskazujące na niemożliwość lub trudność w spełnieniu świadczenia (faktury, korespondencję z podmiotami trzecimi itp.). Późniejsze zebranie tych dowodów może być utrudnione, co może wpłynąć na niepowodzenie negocjacji z kontrahentem lub przegraną w sporze sądowym.

CZĘŚĆ 4

KWESTIE PODATKOWE

- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę zaliczek na podatek dochodowy istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku VAT istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na wypłatę wynagrodzenia dla pracowników jestem zobowiązany jako płatnik do pobrania i wpłacania zaliczek na podatek PIT od należnego choć niewypłaconego wynagrodzenia?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją muszę składać deklaracje podatkowe / zeznania podatkowe w ustawowych terminach?

CZĘŚĆ 4 - KWESTIE PODATKOWE

1. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę zaliczek na podatek dochodowy istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?

Obecnie obowiązujące przepisy Ordynacji podatkowej dają podatnikom możliwość zawnioskowania do organów administracji skarbowej o przyznanie tzw. ulg w spłacie zobowiązań podatkowych.

Dostępne są zasadniczo trzy możliwości:

- 1) Odroczenie terminu płatności podatku lub zapłaty zaległości podatkowej wraz z odsetkami,
- 2) Rozłożenie na raty zapłaty podatku lub zaległości podatkowej wraz z odsetkami,
- 3) Umorzenie w całości lub części zaległości podatkowej i odsetek.

Co istotne podatnik musi złożyć wniosek o przyznanie mu ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego (tryb wnioskowy), w którym zobowiązany jest wskazać jakiego podatku / zaległości podatkowej wniosek dotyczy i jaka forma ulgi go interesuje. Podatnik musi również wykazać wystąpienie w jego indywidualnej sprawie przesłanki do zastosowania ulgi.

Przepisy przewidują dwie przesłanki: „ważny interes podatnika” oraz „interes publiczny” (pojęcia te nie zostały zdefiniowane w ustawie). Podatnik musi zatem wykazać przyczyny uzasadniające zastosowanie ulgi. W obecnej sytuacji spowodowanej pandemią koronawirusa COVID – 19 wydaje się, że podatnicy mogą powołać się na obydwie przesłanki (choć wystarczy wykazanie spełnienia jednej z nich).

Przykładowo podatnicy w wyniku analizy swojej sytuacji mogą powołać się na takie okoliczności jak sytuacja finansowa (gospodarcza) związana z zagrożeniem koronawirusem, ograniczenie lub zamknięcie działalności z związku z nałożonymi restrykcjami, spadek popytu, przestoje w dostawach surowców, absencja pracowników, etc. **Uzasadnienie wniosku wymaga dostosowania do indywidualnej sytuacji podatnika (jej analizy), a podatnik powinien załączyć do wniosku dokumenty potwierdzające jego sytuację finansową lub kadrową.**

Należy również pamiętać, że w przypadku przedsiębiorców udzielenie ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych może stanowić pomoc publiczną lub tzw. pomoc *de minimis*, co będzie przedmiotem weryfikacji ze strony organu administracji skarbowej rozpatrującego wniosek. *Organ może przykładowo zażądać od podatnika informacji czy otrzymywał on taką pomoc w przeszłości oraz w jakiej wysokości.*

Złożenie wniosku o przyznanie ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego nie oznacza przyznania tej ulgi – w tym zakresie organ administracji skarbowej orzeka decyzją o charakterze uznaniowym (organ podatkowy może, ale nie musi przyznać ulgi). Dopiero otrzymanie pozytywnej decyzji daje podatnikowi możliwość skorzystania z ulgi.

W świetle obecnych regulacji przyznanie podatnikowi ulgi w postaci odroczenia terminu płatności podatku lub rozłożenia na raty wiąże się z obowiązkiem poniesienia przez podatnika kosztu w postaci tzw. opłaty prolongacyjnej od kwoty podatku lub zaległości podatkowej (równej obniżonej stawce odsetek za zwłokę). **Ministerstwo Rozwoju zapowiedziało, iż w ramach tzw. pakietu osłonowego opłata prolongacyjna zostanie zniesiona (na dzień dzisiejszy dalej jednak obowiązuje).**

Ulg w spłacie zobowiązań podatkowych mogą znaleźć zastosowanie do wszystkich rodzajów zobowiązań podatkowych podatników (przykładowo PIT, CIT, VAT) oraz do należności przypadających od płatników (np. zaliczki na podatek PIT od wynagrodzeń).

2. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku VAT istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?

Do zobowiązań z tytułu podatku VAT zastosowanie mogą znaleźć ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych, opisane w pkt 1.

3. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na wypłatę wynagrodzenia dla pracowników jestem zobowiązany jako płatnik do pobrania i wpłacania zaliczek na podatek PIT od należnego choć niewypłaconego wynagrodzenia?

W świetle przepisów prawa podatkowego w przypadku wypłacenia pracownikom wynagrodzenia powstaje obowiązek pobrania podatku (potrącenia zaliczki) i wpłacenia go w terminie na konto właściwego urzędu skarbowego.

Należy mieć jednak na uwadze, że płatnik ma obowiązek pobrania podatku od wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi, a więc pozostawionego mu do dyspozycji, a nie od wynagrodzenia należnego, ale niewypłaconego. Jeżeli zatem płatnik nie wypłacił wynagrodzenia podatnikowi, to tym samym nie miał podstawy do pobrania podatku (zaliczki na podatek) i wpłacenia go do urzędu skarbowego.

W sytuacji braku wypłacenia pracownikom należnego wynagrodzenia pracodawca naraża się na odpowiedzialność związaną z brakiem wypłacenia pracownikom wynagrodzenia i roszczenia prawnopracownicze.

4. Czy w związku z zaistniałą sytuacją muszę składać deklaracje podatkowe / zeznania podatkowe w ustawowych terminach?

Co do zasady podatnicy są zobowiązani do składania deklaracji podatkowych / zeznań podatkowych / informacji podsumowujących w terminach wynikających z ustawowych regulacji (przykładowo VAT-7 do 25 dnia miesiąca za miesiąc poprzedni).

Obecnie obowiązujące przepisy Ordynacji podatkowej umożliwiają jednak podatnikowi złożenie wniosku do organu podatkowego o odroczenie terminów przewidzianych w przepisach prawa podatkowego. Powyższe oznacza, iż podatnik możeawnioskować o wydłużenie możliwości dokonania określonej czynności o określony czas (np. o odroczenie terminu złożenia deklaracji podatkowej). Przy czym odroczenie może mieć miejsce w odniesieniu do terminu, który jeszcze nie upłynął (termin, który już upłynął nie może być przedłużony).

We wniosku podatnik musi wskazać jaki termin (na jaką czynność) miałby zostać odroczone oraz określić termin odroczenia. Podatnik musi również wykazać wystąpienie w jego indywidualnej sprawie jednej z przesłanek odroczenia terminów podatkowych, tj. „ważnego interesu podatnika” lub „interesu publicznego” (pojęcia te nie zostały zdefiniowane w ustawie). Podatnik musi zatem przedstawić przyczyny uzasadniające odroczenie terminu. W obecnej sytuacji spowodowanej pandemią koronawirusa COVID – 19 wydaje się, że podatnicy mogą powołać się na obydwie przesłanki (choć wystarczy wykazanie spełnienia jednej z nich). Przykładowo podatnicy w wyniku analizy swojej sytuacji mogą powołać się na takie okoliczności jak sytuacja finansowa (gospodarcza) związana z zagrożeniem koronawirusem, ograniczenie lub zamknięcie działalności z związku z nałożonymi restrykcjami, spadek popytu, przestoje w dostawach surowców, absencja pracowników, etc. Uzasadnienie wniosku wymaga dostosowania do indywidualnej sytuacji podatnika (jej analizy), a podatnik powinien załączyć do wniosku dokumenty potwierdzające jego sytuację finansową lub kadrową.

Złożenie wniosku o odroczenie terminu podatkowego jedynie inicjuje postępowanie w sprawie odroczenia terminu, które kończy się wydaniem decyzji przez organ podatkowy. Jest to decyzja uznaniowa, tj. organ może, ale nie musi zgodzić się na odroczenie terminu podatkowego.

CZĘŚĆ 5

KWESTIE PODATKOWE

- Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty zaciągniętych kredytów?
- Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty leasingu/faktoringu?
- Czy złożenie wniosku, o których mowa w punktach 1-2 powyżej będzie odpłatne? W jaki sposób mogę złożyć taki wniosek?
- Czy w sytuacji pogorszenia mojej sytuacji finansowej mogę liczyć na finansowanie ze strony rządu lub banków?

CZĘŚĆ 5 - KWESTIE KREDYTOWE

1. Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty zaciągniętych kredytów?

Zgodnie ze stanowiskiem Związku Banków Polskich opublikowanym 16 marca 2020 r. banki ułatwią w sposób maksymalnie uproszczony - w zakresie dopuszczonym przepisami obecnie obowiązującego prawa - **odroczenie (zawieszenie) spłaty rat kapitałowo-odsetkowych lub rat kapitałowych przez okres do 3 miesięcy i automatyczne wydłużenie o ten sam okres łącznego okresu spłaty kredytu** pod warunkiem przedłużenia okresu obowiązywania zabezpieczenia spłaty kredytu.

Ułatwienia mają dotyczyć kredytów mieszkaniowych, konsumpcyjnych dla klientów indywidualnych, kredytów dla przedsiębiorców i będą polegać m.in. na szybkim rozpatrywaniu wniosków tych klientów, którzy uzasadnią konieczność odroczenia (zawieszenia) spłaty kredytu ich sytuacją finansową spowodowaną pandemią koronawirusa COVID-19.

Rekomendujemy śledzenie komunikatów poszczególnych banków, w których będą zawarte szczegółowe informacje o zawieszeniu spłaty rat kredytów, w tym informacja o terminie i sposobie złożeniu stosownego wniosku przez kredytobiorcę.

2. Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty leasingu/faktoringu?

Banki, które w swojej grupie kapitałowej mają spółki udzielające przedsiębiorcom finansowania w postaci leasingu lub faktoringu podejmą działania w celu **odroczenia spłaty rat leasingowych, a w przypadku faktoringu - spłat należnych od klientów**, na zasadach analogicznych do stosowanych przez bank w odniesieniu do odroczenia spłaty kredytów.

Rekomendujemy śledzenie komunikatów poszczególnych spółek leasingowych lub faktoringowych, w których będą zawarte szczegółowe informacje o zawieszeniu spłaty, w tym informacja o terminie i sposobie złożeniu stosownego wniosku.

3. Czy złożenie wniosku, o których mowa w punktach 1-2 powyżej będzie odpłatne? W jaki sposób mogę złożyć taki wniosek?

Banki nie będą pobierać opłat lub prowizji za przyjęcie i rozpatrzenie wniosków dotyczących zawieszenia spłat rat kapitałowo-odsetkowych lub rat kapitałowych. Banki umożliwią składanie tych wniosków w sposób odformalizowany, tj. bez konieczności składania dodatkowych dokumentów i zaświadczeń potwierdzających w sposób szczegółowy aktualną sytuację finansowo-gospodarczą danego kredytobiorcy, jak również zapewnią możliwość składania ww. wniosków w formie zdalnej, tj. za pośrednictwem poczty elektronicznej, bankowości elektronicznej lub telefonicznie stosownie do form komunikacji przewidzianych w danej umowie z bankiem. W sytuacji gdy umowa z bankiem nie przewiduje komunikacji w takiej formie, złożenie wniosku w formie zdalnej będzie zapewnione pod warunkiem możliwości dokonania identyfikacji klienta. Szczegółowe informacje w tym zakresie będą przekazywane w komunikatach poszczególnych banków.

4. Czy w sytuacji pogorszenia mojej sytuacji finansowej mogę liczyć na finansowanie ze strony rządu lub banków?

16 marca 2020 r. Minister Finansów podpisał rozporządzenie w sprawie udzielania przez Bank Gospodarstwa Krajowego gwarancji spłaty kredytów w formule pomocy *de minimis* dla mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców (MŚP) na podstawie którego gwarancją zostanie objęte nie więcej niż 80% kwoty kredytu. Program pomocy *de minimis* ma na celu zapewnienie małym i średnim przedsiębiorcom środków na finansowanie działalności bieżącej i inwestycyjnej m.in. w formie gwarancji spłaty kredytów zaciąganych przez przedsiębiorców, która jest udzielana przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Dodatkowo, banki wyrażają gotowość do uruchomienia procesu ułatwienia swoim klientom będącym przedsiębiorcami dostępu do krótkoterminowego kredytu służącego ustabilizowaniu sytuacji finansowej klienta banku, który został dotknięty skutkami pandemii koronawirusa COVID – 19.

Banki udzielą również pomocy wszystkim przedsiębiorcom, którzy (i) mieli na koniec 2019 roku zdolność kredytową, (ii) zostali dotknięci skutkami koronawirusa COVID - 19 i (iii) którym w najbliższych miesiącach upływa termin odnowienia istniejącego finansowania, w postaci odnowienia, na wniosek klienta, finansowania na okres do 6 miesięcy.

CZĘŚĆ 6

NIERUCHOMOŚCI

- Jakie są podstawowe obowiązki/ograniczenia związane z nieruchomościami w czasie pandemii koronawirusa?
- Polecenia, nakazy, zakazy, decyzje związane z nieruchomościami – kto, kiedy i jakie może wydać?
- Jaki jest tryb egzekucji obowiązków, poleceń, decyzji związanych z nieruchomościami oraz sankcje?
- Infrastruktura krytyczna, jakie obowiązki?
- Jesteś właścicielem, zarządcą, najemcą (dzierżawcą), użytkownikiem nieruchomości – co jeszcze musisz wiedzieć?

CZĘŚĆ 6 - NIERUCHOMOŚCI

1. Jakie są podstawowe obowiązki/ograniczenia związane z nieruchomościami w czasie pandemii koronawirusa?

Właściciele, posiadacze i zarządzający nieruchomościami są obowiązani utrzymywać nieruchomości w **należytym stanie higieniczno-sanitarnym** (w szczególności prowadzić prawidłową gospodarkę odpadami i ściekami, zwalczać gryzonie, insekty i szkodniki, usuwać padłe zwierzęta oraz odchody zwierząt z nieruchomości – jest to wyliczenie przykładowe – chodzi również o **wszelkie** inne **działania** mające na celu **zapobieganie koronawirusowi**).

Od 14 marca 2020 r. do odwołania na obszarze **całego kraju** obowiązuje **ograniczenie funkcjonowania** instytucji lub zakładów pracy polegające na:

- całkowitym zakazie prowadzenia na wszelkich nieruchomościach działalności:
 - polegającej na przygotowywaniu i podawaniu **posiłków i napojów** gościom siedzącym przy stołach, gościom dokonującym własnego wyboru potraw z wystawionego menu – spożywanych na miejscu, **z wyłączeniem** realizacji usług polegających na przygotowywaniu i podawaniu żywności **na wynos**, przygotowywaniu i dostarczaniu żywności, działalności restauracyjnej lub barowej prowadzonej w środkach transportu, wykonywanej przez oddzielne jednostki;
 - związanej z organizacją, promocją, zarządzaniem **imprezami**, takimi jak targi, wystawy, kongresy, konferencje, spotkania, w tym zarządzaniu/dostarczaniu pracowników do obsługi terenów, obiektów, w których te imprezy mają miejsce;
 - twórczej związanej z wszelkimi **zbiorowymi formami kultury**;
 - związanej ze **sportem, rozrywkowej i rekreacyjnej**, w szczególności polegającej na prowadzeniu miejsc spotkań, klubów, w tym klubów tanecznych, klubów nocnych, basenów, siłowni, klubów fitness;
 - związanej z **projekcją filmów, nagrań wideo** w kinach, na otwartym powietrzu i w pozostałych miejscach oraz działalności klubów filmowych;
 - związanej z **konsumpcją i podawaniem napojów**;
 - związanej z prowadzeniem **obiektów noclegowych turystycznych, miejsc krótkotrwałego zakwaterowania**;
 - związanej z prowadzeniem **kasyn, z wyłączeniem** kasyn internetowych;
 - **bibliotek, archiwów, muzeów** i pozostałej działalności związanej z kulturą;
 - w zakresie **lecznictwa uzdrowiskowego** (w stosunku do nowych pacjentów rozpoczynających leczenie od 14 marca 2020 r.),
- całkowitym zakazie – w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² (w tym centrach handlowych):
 - **handlu detalicznego** przez najemców powierzchni handlowej, których przeważająca działalność polega na handlu wyrobami tekstylnymi, wyrobami odzieżowymi, obuwiem, wyrobami skórzanymi, meblami, sprzętem oświetleniowym, sprzętem radiowo-telewizyjnym, sprzętem gospodarstwa domowego, artykułami piśmiennymi lub artykułami księgarskimi;
 - prowadzenia działalności **gastronomicznej i rozrywkowej**,

- ograniczeniu wykonywania zadań przez urzędy administracji publicznej (jednostki wykonujące zadania o charakterze publicznym) wyłącznie do zadań niezbędnych dla zapewnienia pomocy obywatelom i zadań wykonywanych w sposób wyłączający bezpośrednią obsługę interesantów. Szczegółowy rodzaj i formę ograniczeń określa kierownik urzędu (jednostki) w drodze ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej, w siedzibie urzędu (jednostki). Ograniczenia te mogą opóźniać proces inwestycyjno-budowlany i załatwianie innych spraw urzędowych dotyczących nieruchomości, a także mogą wydłużać postępowania administracyjne dotyczące nieruchomości - co do zasady nie będzie to oznaczać bezczynności organu ani przewlekłego prowadzenia postępowania, wybrane ograniczenia będą mogły uzasadniać przywrócenie terminu procesowego,
- zakazie organizowania zgromadzeń (spontanicznych) na otwartej przestrzeni dostępnej dla nieokreślonych imiennie osób - powyżej 50 osób,
- zakazie sprawowania **kultu religijnego** w miejscach publicznych, w tym w **budynkach i innych obiektach kultu religijnego - powyżej 50 osób**.

W związku z ogłoszonym już **stanem zagrożenia epidemicznego** - w przypadku ogłoszenia **stanu epidemii**, na obszarze określonym w rozporządzeniu wojewody, Ministra Zdrowia, Rady Ministrów można ustanowić **dalejsze ograniczenia, obowiązki, nakazy, zakazy** związane z nieruchomościami:

- obowiązek wykonania zabiegów sanitarnych, jeżeli wykonanie ich wiąże się z funkcjonowaniem obiektów produkcyjnych, usługowych, handlowych i innych obiektów,
- nakaz udostępnienia nieruchomości, lokali, terenów do działań przeciwepidemicznych przewidzianych planami przeciwepidemicznymi,
- czasowe ograniczenie określonych zakresów działalności przedsiębiorców,
- czasowe ograniczenie korzystania z lokali, terenów, obowiązek ich zabezpieczenia,
- nakaz ewakuacji w ustalonym czasie z określonych miejsc, terenów, obiektów,
- nakaz, zakaz przebywania w określonych miejscach, obiektach na określonych obszarach:
 - obecnie nie zostały wydane rozporządzenia wprowadzające powyższe ograniczenia, obowiązki, nakazy, zakazy;
 - takie rozporządzenia mogą zostać wydane w kolejnych dniach.

Właściciele, zarządcy, najemcy i użytkownicy nieruchomości mają **obowiązek** (na zasadach określonych szczegółowo w ustawie z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi):

- stosowania się do nakazów i zakazów organów inspekcji sanitarnej służących zapobieganiu i zwalczaniu koronawirusa,
- udzielania danych i informacji organom inspekcji sanitarnej, inspekcji ochrony środowiska, ośrodkom referencyjnym i instytutom badawczym.

Organy inspekcji sanitarnej **mogą żądać** od właścicieli, zarządców, najemców, użytkowników nieruchomości **informacji o osobach zakażonych** koronawirusem, osobach **podejrzanych o takie zakażenie**, osobach, które mogły mieć **styczność** z osobami zakażonymi koronawirusem lub osobami podejrzanyymi o takie zakażenie. Żądane dane – w zakresie znanym podmiotowi zobowiązanemu do ich udostępnienia – obejmują przede wszystkim:

- imię i nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, płeć, adres zamieszkania i aktualne miejsce pobytu,
- numer telefonu kontaktowego, adres poczty elektronicznej, adres innych środków komunikacji elektronicznej,
- okoliczności narażenia na zakażenie (ze szczególnym uwzględnieniem czynników ryzyka).

Minister Zdrowia **może** w drodze rozporządzenia określić **szczegółowe wymagania sanitarnohigieniczne**, jakim powinny odpowiadać obiekty produkcyjne, usługowe i handlowe, a także sposoby postępowania mające na celu zapobieganie koronawirusowi w zakresie lokalizacji obiektów produkcyjnych, usługowych i handlowych, minimalnej ilości, powierzchni, przeznaczenia pomieszczeń wchodzących w skład obiektów produkcyjnych, usługowych, handlowych, jak również w zakresie procedur utrzymania czystości i dekontaminacji oraz warunków produkcji, świadczenia usług, prowadzenia handlu.

Minister Zdrowia **może** w drodze rozporządzenia określić również **produkty**, które mogą stać się **źródłem zakażenia** koronawirusem i w związku tym ustalić **sposoby postępowania** z takimi produktami, a także **wymogi**, które muszą spełniać **pomieszczenia, urządzenia** służące do przechowywania, dystrybucji takich produktów. Podmiot wprowadzający do obrotu produkty określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia jest obowiązany do podejmowania wszelkich działań, aby wprowadzane produkty nie stanowiły źródła zakażenia dla ludzi.

Do projektowania, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania, rozbiórki lub zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych – w związku z przeciwdziałaniem koronawirusowi - **nie stosuje się** przepisów **Prawa budowlanego**, ustawy o **planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** ani ustawy o **ochronie zabytków** i opiece nad zabytkami. Ograniczenie to obowiązuje **do 4 września 2020 r.**

Do zamówień na usługi, dostawy lub roboty budowlane udzielanych w związku z zapobieganiem lub zwalczaniem koronawirusa na obszarze, na którym ogłoszono stan zagrożenia epidemicznego (**od 14 marca 2020 r., cały kraj**) lub stan epidemii – **nie stosuje się przepisów o zamówieniach publicznych.**

W obiektach, w których są świadczone usługi hotelarskie bez uprzedniego zgłoszenia do właściwej ewidencji (prowadzonej przez marszałka województwa, wójta, burmistrza i prezydenta miasta) – z mocy ustawy **nie są spełnione wymagania sanitarne.**

W realizacji zadań związanych ze zwalczaniem koronawirusa mogą uczestniczyć **oddziały Sił Zbrojnych RP** m.in. poprzez:

- wykonywanie zadań mających na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach,
- współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze występowania zagrożeń,
- izolowanie obszaru występowania zagrożeń,
- wykonywanie prac zabezpieczających, ratowniczych, ewakuacyjnych przy zagrożonych obiektach budowlanych, zabytkach,
- wykonywanie zadań związanych z naprawą, odbudową infrastruktury technicznej.

2. Polecenia, nakazy, zakazy, decyzje związane z nieruchomościami – kto, kiedy i jakie może wydać?

Prezes Rady Ministrów w okresie **do 4 września 2020 r.** może w związku z przeciwdziałaniem koronawirusowi wydawać **polecenia** – także **dotyczące nieruchomości** – obowiązujące **osoby prawne, jednostki organizacyjne** nieposiadające osobowości prawnej, **przedsiębiorców**:

- w drodze natychmiast wykonalnej (z chwilą doręczenia, ogłoszenia) decyzji administracyjnej, która nie wymaga uzasadnienia,
- wydanie decyzji (polecenia) może nastąpić ustnie, telefonicznie, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, za pomocą innych środków łączności (treść oraz istotne motywy polecenia powinny być utrwalone w aktach w formie protokołu lub podpisanej przez stronę adnotacji),
- wykonanie poleceń odbywa się na podstawie umowy zawartej z przedsiębiorcą przez wojewodę (w razie odmowy zawarcia umowy – na podstawie decyzji obejmującej polecenie) i jest finansowane ze środków budżetu państwa,
- prace planistyczne związane z prowadzeniem przygotowań do realizacji poleceń są finansowane ze środków własnych przedsiębiorcy,
- od decyzji Prezesa Rady Ministrów **nie służy** odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy w postępowaniu administracyjnym, decyzje te mogą być **zaskarżone do sądu administracyjnego**.

Główny Inspektor Sanitarny, wojewódzki inspektor sanitarny może wydawać **osobom prawnym, osobom fizycznym, jednostkom organizacyjnym** nieposiadającym osobowości prawnej – także **związane z nieruchomościami**:

- natychmiast wykonalne decyzje administracyjne, które nie wymagają uzasadnienia:
 - nakładające obowiązek podjęcia czynności zapobiegawczych, kontrolnych (bądź dotyczące przekazania informacji w tym zakresie);
 - dotyczące współdziałania z innymi organami administracji publicznej, organami inspekcji sanitarnej;
 - decyzje mogą być wydawane ustnie (a następnie potwierdzane na piśmie), zaskarżane odwołaniem, które wnosi się w terminie 2 dni;
 - decyzje ostateczne mogą być zaskarżone do sądu administracyjnego,
- zalecenia i **wytyczne** określające sposób postępowania, podaje się je do publicznej wiadomości w Biuletynach Informacji Publicznej inspekcji sanitarnej, w mediach, w komunikacji publicznej.

Organy inspekcji sanitarnej mogą wydawać **natychmiast wykonalne decyzje administracyjne**, od których służy **odwołanie**, a następnie **skarga do sądu administracyjnego**, wprowadzające **zakaz wstępu do pomieszczeń skażonych**, nakazujące przeprowadzenie **dekontaminacji, dezynsekcji, deratyzacji nieruchomości, pomieszczeń**, nakazujące przeprowadzenie **dekontaminacji, zniszczenie przedmiotów**, wprowadzające **zakaz korzystania z wody** przeznaczonej do spożycia przez ludzi, na potrzeby gospodarcze.

Organy inspekcji sanitarnej **mają prawo wstępu do mieszkań** w razie podejrzenia, stwierdzenia koronawirusa, a w związku z wykonywaną kontrolą mają również:

- wstępu do zakładów pracy, wszystkich pomieszczeń, urządzeń wchodzących w ich skład,
- wstępu do obiektów użyteczności publicznej, handlowych, nieruchomości, wszystkich pomieszczeń wchodzących w ich skład,
- wstępu do obiektów będących w trakcie budowy (z prawem wpisu stwierdzonych nieprawidłowości do dziennika budowy),

- żądania pisemnych lub ustnych informacji, okazania dokumentów, wzywania i przesłuchiwanie osób, udostępniania wszelkich danych.

W razie stwierdzenia **naruszenia** wymagań higienicznych, zdrowotnych organy inspekcji sanitarnej mają prawo:

- wydania decyzji administracyjnej nakazującej usunięcie uchybień (z prawem zabezpieczenia pomieszczeń, maszyn, innych urządzeń),
- wydania natychmiast wykonalnej decyzji administracyjnej nakazującej unieruchomienie zakładu pracy lub jego części, zamknięcie obiektu użyteczności publicznej – w przypadku wystąpienia w związku z naruszeniami (uchybieniami) bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzi (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa).

Ministrowie, wojewodowie mogą **nakładać na przedsiębiorców zadania** – także **dotyczące nieruchomości** – na rzecz obronności państwa związane z **zagrożeniem zdrowia lub życia ludzkiego** (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa):

- w drodze decyzji administracyjnych,
- wykonanie zadań odbywa się na podstawie umowy zawartej z przedsiębiorcą i jest finansowane ze środków budżetu państwa,
- prace planistyczne związane z prowadzeniem przygotowań do realizacji zadań są finansowane ze środków własnych przedsiębiorcy,
- od decyzji wydanych przez wojewodę, ministra służy odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy w postępowaniu administracyjnym, a następnie skarga do sądu administracyjnego.

Decyzje administracyjne wydane w związku z zapobieganiem i zwalczaniem koronawirusa mogą być **zaskarżane do sądu administracyjnego**, przy czym **od 16 marca 2020 r. do odwołania** w sądach administracyjnych **nie będą odbywały się rozprawy** (zgodnie z zarządzeniami Prezesów NSA, WSA). Ponadto, sprawy ze skarg na takie decyzje co do zasady nie kwalifikują się do trybu uproszczonego, rozpoznanie tych spraw w trybie uproszczonym na posiedzeniu niejawnym może nastąpić wyłącznie na wniosek skarżącego (przy braku sprzeciwu organu i pozostałych uczestników) lub z urzędu w razie kwalifikowanej wadliwości zaskarżonej decyzji. Co do zasady – ze względu na charakter decyzji – dopiero przez sąd administracyjny na wniosek skarżącego może nastąpić wstrzymanie wykonania zaskarżonej decyzji.

3. Jaki jest tryb egzekucji obowiązków, poleceń, decyzji związanych z nieruchomościami oraz sankcje?

Przymusowe wykonanie obowiązków, poleceń, decyzji odbywa się w trybie **egzekucji administracyjnej**:

- **grzywna w** celu przymuszenia, z możliwością jej wielokrotnego nakładania do kwoty nieprzekraczającej 200.000 PLN,
- wykonanie zastępcze na koszt zobowiązanego, które w związku z koronawirusem może być również stosowane w celu wyegzekwowania wydanych bezpośrednio ustnych poleceń, bez wystawienia tytułu wykonawczego, bez doręczenia zobowiązanemu postanowienia o zastosowaniu środka egzekucyjnego,
- odebranie nieruchomości, opróżnienie lokali i innych pomieszczeń (na określony okres czasu, także z użyciem przymusu bezpośredniego),
- przymus bezpośredni (czyli doprowadzenie do wykonania obowiązku drogą zagrożenia zastosowania, zastosowania bezpośrednio skutecznych środków, z siłą fizyczną włącznie), który w związku z koronawirusem - może być również stosowany w celu wyegzekwowania wydanych bezpośrednio ustnych poleceń, bez wystawienia tytułu wykonawczego, bez doręczenia zobowiązanemu postanowienia o zastosowaniu środka egzekucyjnego, może być zastosowany do wykonania **obowiązku wynikającego z przepisu prawa**, po ustnym wezwaniu organu, bez uprzedniego upomnienia zobowiązanego, bez doręczenia mu odpisu tytułu wykonawczego i postanowienia o wezwaniu do wykonania obowiązku, może być również stosowany, gdy **inne środki** okazały się **nieskuteczne**, użycie przymusu bezpośredniego **doprowadzi** do wykonania obowiązku.

Nieprzestrzeganie obowiązków, poleceń, decyzji może stanowić **wykroczenie** albo **przestępstwo**:

- nieprzestrzeganie wymagań higieniczno-sanitarnych związanych z utrzymaniem nieruchomości podlega karze grzywny (do 5.000 PLN),
- kto, mając obowiązek utrzymania czystości i porządku w obrębie nieruchomości, nie wykonuje swoich obowiązków, nie stosuje się do wskazań i nakazów wydanych przez właściwe organy w celu zabezpieczenia należytego stanu sanitarnego, zwalczania chorób zakaźnych (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa), podlega karze grzywny (do 1.500 PLN), nagany,
- kto utrudnia, udaremnia działalność inspekcji sanitarnej podlega karze aresztu do 30 dni, ograniczenia wolności, grzywny (do 5.000 PLN),
- osoby wykonujące czynności kontrolne z zakresu inspekcji sanitarnej oraz działania w celu zapobiegania i zwalczania koronawirusa podlegają przy wykonywaniu swoich zadań szczególnej ochronie prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych (art. 222-226 Kodeksu karnego),
- kto sprowadza niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia wielu osób powodując zagrożenie epidemiczne, szerzenie się choroby zakaźnej (co obejmuje koronawirusa) podlega – co do zasady – karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat,
- kto przeszkadza działaniu mającemu na celu zapobieżenie niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia wielu osób (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa) podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

4. Infrastruktura krytyczna, jakie obowiązki?

W przypadku **obiektów budowlanych, urządzeń, instalacji** zaliczonych do **infrastruktury krytycznej** (w rozumieniu przepisów ustawy z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym):

- obiekty, urządzenia, instalacje powinny być objęte planami zarządzania kryzysowego, ujęte w jednolitym wykazie sporządzonym przez Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, o czym organ ten informuje właścicieli, posiadaczy samoistnych i zależnych,
- właściciele, posiadacze samoistni i zależni mają obowiązek współpracy z organami administracji publicznej, służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo narodowe,
- właściciele, posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji, urządzeń infrastruktury krytycznej mają obowiązek ich ochrony, w szczególności przez przygotowanie i wdrażanie, stosownie do przewidywanych zagrożeń, planów ochrony infrastruktury krytycznej, utrzymywanie własnych systemów rezerwowych zapewniających bezpieczeństwo i podtrzymujących funkcjonowanie tej infrastruktury, do czasu jej pełnego odtworzenia,
- właściciele, posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji, urządzeń infrastruktury krytycznej są obowiązani do udzielania dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, w wyznaczonym terminie, żądanych przez niego informacji, wyjaśnień niezbędnych do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego,
- właściciele, posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji, urządzeń infrastruktury krytycznej niezwłocznie informują dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, właściwe terytorialnie wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego **o zakłóceniu funkcjonowania tej infrastruktury**, które może skutkować wystąpieniem na wskazanym obszarze sytuacji kryzysowej.

5. Jesteś właścicielem, zarządcą, najemcą (dzierżawcą), użytkownikiem nieruchomości – co jeszcze musisz wiedzieć?

Właściciele, zarządcy, najemcy, użytkownicy **podlegają** wszystkim omówionym wyżej obowiązkom, ograniczeniom, nakazom, zakazom, sankcjom. O ich **nieprzestrzeganiu, naruszeniu** należy niezwłocznie **powiadomić** organy **inspekcji sanitarnej, Policje**.

Właściciele, zarządcy nieruchomości powinni w celu zachowania należytej staranności **powiadomić** najemców, użytkowników o **dotyczących danej nieruchomości** obowiązkach, ograniczeniach, nakazach, zakazach, **czasie oraz zakresie** ich obowiązywania, **sankcjach** i zasadach odpowiedzialności związanych z ich nieprzestrzeganiem, a także o wszelkich **wewnętrznych procedurach** – mających oparcie w zawartych **umowach, regulaminach** obiektów – jakie będą stosowane w obrębie nieruchomości (ich części) w związku z zapobieganiem i zwalczaniem koronawirusa.

Nie jest dopuszczalne – pod rygorem **odpowiedzialności za szkody** wynikłe z takich działań – stosowanie **samopomocy, naruszanie posiadania**, chyba że co innego wynika z zawartej umowy, regulaminu obiektu:

- właściciel, zarządca nieruchomości, obiektu nie może wbrew zawartej umowie, regulaminowi obiektu, bez porozumienia z najemcą, dzierżawcą, użytkownikiem samowolnie zamknąć, uniemożliwić wstępu do obiektu (choćby nawet była tam prowadzona działalność zakazana), będzie to ewentualnie możliwe dopiero na podstawie przepisów szczególnych, które obecnie (jeszcze) nie zostały wydane, decyzji (poleceń) administracyjnych kierowanych do konkretnych podmiotów,
- właściciele, zarządcy, najemcy, użytkownicy nieruchomości w ramach zawartych umów, regulaminów obiektów, poprzez zmianę tych umów (regulaminów), w drodze dodatkowych porozumień mogą ustalić **wewnętrzne procedury**, szczególne zasady korzystania z nieruchomości (budynków) lub ich części w czasie pandemii koronawirusa, obejmujące m.in.:

- czas obowiązywania tych procedur, zasad szczególnych;
- osoby uprawnione (imiennie) do wstępu, przebywania na nieruchomościach (w budynkach);
- zasady wstępu do nieruchomości (budynków), przebywania w nich osób uprawnionych (procedury obowiązujące przy wejściu lub wyjściu, czas pobytu, sposób korzystania z pomieszczeń i powierzchni wspólnych, reguły kontaktu z innymi osobami, zasady utrzymania czystości i porządku, warunki przestrzegania wymagań higieniczno-sanitarnych itp.);
- zasady odpowiedzialności cywilnej związanej z naruszeniem ustalonych reguł,
- najemcy, użytkownicy mają obowiązek – pod rygorem odpowiedzialności za szkody wynikłe z nieprzestrzegania tych reguł – stosowania się do wewnętrznych procedur, zasad szczególnych obowiązujących w obrębie nieruchomości lub obiektu (ich części), mających oparcie w zawartych (zmienionych) **umowach, regulaminach** obiektów, dodatkowych **porozumieniach**.

Pracownicy **ochrony** (na zasadach określonych szczegółowo w ustawie z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia) mają prawo do ustalania **uprawnień do przebywania w obiektach** chronionych oraz **legitymowania osób** w celu ustalenia ich tożsamości, mogą **wzywać** osoby nieuprawnione **do opuszczenia obiektu** chronionego, **wzywać Policję** w razie niepodporządkowania się temu poleceniu, mogą **ująć osoby** stwarzające w sposób oczywisty bezpośrednio **zagrożenie** życia lub zdrowia ludzkiego (co może obejmować sytuacje związane z koronawirusem) w celu niezwłocznego **oddania tych osób Policji** oraz są zobowiązani **wykonywać polecenia instytucji państwowych (samorządowych)** wydane na podstawie przepisów prawa, mogą to być polecenia związane z przeciwdziałaniem koronawirusowi wydawane przez inspekcję sanitarną lub inne organy.

Zawarte **umowy najmu, dzierżawy** oraz dotyczące ich przepisy Kodeksu cywilnego, innych ustaw **obowiązują w dotychczasowym kształcie**:

- umowy najmu, dzierżawy (wynikające z nich prawa, obowiązki) podlegają wykonywaniu jedynie z ograniczeniami wynikającymi z przepisów szczególnych, decyzji (poleceń) administracyjnych - nawet wprowadzenie tych ograniczeń nie zwalnia automatycznie najemców, dzierżawców z obowiązku terminowej zapłaty czynszu,
- stan zagrożenia **epidemicznego** (obowiązuje **od 14 marca 2020 r. do odwołania** na obszarze **całego kraju**), **stan epidemii** może być traktowany jako **siła wyższa, a więc**:
 - należy stosować zawarte w umowach najmu, dzierżawy klauzule siły wyższej oraz wynikające z nich prawa, obowiązki stron;
 - w braku takiej klauzuli umownej wystąpienie siły wyższej wyłącza odpowiedzialność stron za powstałą szkodę, nie daje podstaw do rozwiązania umowy najmu, dzierżawy w drodze jej wypowiedzenia, odstąpienia od niej,
- w chwili obecnej nie można mówić o nadzwyczajnej zmianie stosunków dającej stronom umowy najmu, dzierżawy prawo żądania zmiany, rozwiązania takiej umowy przez sąd,
- szczególne uprawnienie dotyczy wyłącznie umów dzierżawy, przysługuje dzierżawcy, może on żądać obniżenia czynszu przypadającego za okresy czynszowe, w których zwykły przychód z nieruchomości uległ znacznemu zmniejszeniu w związku ze stanem zagrożenia epidemicznego, stanem epidemii.

CZĘŚĆ 7

KWESTIE KORPORACYJNE

- Wirus COVID-19 – co z terminem na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 rok?
- Czy w okresie pandemii COVID-19 odroczeniu ulegają obowiązki związane ze zgłoszeniem beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych?
- Czy organy spółek mogą pracować zdalnie?
- Czy wciąż muszę zgłosić do rejestru zmianę danych w terminie 7 dni od dni wystąpienia zmiany?
- Czy mogę zawiesić swoją działalność na czas stanu zagrożenia epidemicznego?
- Kto może wydawać mi polecenia w związku z zagrożeniem epidemią koronawirusa w Polsce?
- Co należy zrobić w przypadku zaplanowanego walnego zgromadzenia akcjonariuszy lub zgromadzenia wspólników spółki, w którym miałyby wziąć udział powyżej 50 osób w zaistniałej sytuacji?
- Co należy zrobić, w przypadku pilnego zawarcia umowy przez spółkę podczas gdy członkowie jej zarządu przebywają na kwarantannie?

CZĘŚĆ 7 - KWESTIE KORPORACYJNE

1. Wirus COVID-19 – co z terminem na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 rok?

W przypadku spółek handlowych, dla których rok kalendarzowy jest jednocześnie rokiem obrotowym, termin na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 rok upływa 31 marca 2020 roku. **Aktualnie obowiązujące przepisy nie przewidują wydłużenia terminu na sporządzenie sprawozdania finansowego.**

Zarówno Stowarzyszenie Księgowych w Polsce oraz Krajowa Rada Biegłych Rewidentów zwróciły się w pismach kierowanych do Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego o odroczenie określonych przepisami prawa terminów na m.in. sporządzenie i zatwierdzenie sprawozdań finansowych.

W przypadku braku odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie, niewykluczone, że w razie niedochowania terminu **uzasadnione będzie powołanie się na nadzwyczajne okoliczności prowadzące do takiego stanu rzeczy.** W takim przypadku przedsiębiorcy **powinni rozważyć utrwalenie prób dochowania terminów (np. poprzez zachowanie korespondencji mailowej z księgowymi, biegłymi rewidentami, itp.).**

2. Czy w okresie pandemii COVID-19 odroczeniu ulegają obowiązki związane ze zgłoszeniem beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych?

Spółki wpisane do KRS przed 13 października 2019 r. powinny przekazać pierwsze zgłoszenie do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR) do 13 kwietnia 2020 r. Spółki wpisane do KRS po 13 października 2019 r. informacje do CRBR powinny zgłaszać w terminie 7 dni od wpisu do KRS. Regulacje prawne wprowadzone w związku z pandemią koronawirusa COVID-19 nie przewidują na chwilę obecną odroczenia tego terminu.

Wskazać należy jednak, że Ministerstwo Rozwoju pracuje nad pakietem ośłonowym dla przedsiębiorców, w ramach którego planuje się m.in. **przesunięcie zgłoszenia beneficjentów rzeczywistych na dzień 1 lipca 2020 r., lecz nie jest jasne, czy zmiana ta obejmie także przypadki zmian danych, jeżeli spółka dokonała już zgłoszenia do CRBR.**

Rekomendujemy monitorowanie prac nad wspomnianym pakietem ośłonowym w celu weryfikacji terminu.

3. Czy organy spółek mogą pracować zdalnie?

Tak, ale w tym zakresie mogą wystąpić ograniczenia.

W przypadku rady nadzorczej spółki kapitałowej, dopuszczalne jest podejmowanie uchwał:

- (i) przy pomocy urządzeń umożliwiających porozumiewanie się na odległość,
- (ii) poprzez głosowanie na piśmie za pośrednictwem innego członka rady nadzorczej oraz
- (iii) w trybie obiegowym.

Każda z ww. trzech możliwości musi się znaleźć w umowie bądź statucie spółki. Jeżeli obecnie nie istnieją takie postanowienia, uchwały podejmowane w ten sposób przez radę nadzorczą będą wadliwe.

W odniesieniu natomiast do zarządu spółki kapitałowej, przepisy nie zawierają postanowień dotyczących odbywania posiedzeń zarządu w innej formie niż fizyczne spotkanie. Praktyka obrotu dopuszcza jednak podejmowanie uchwał na odległość lub na piśmie, jeżeli takie postanowienia zostaną zawarte w umowie / statucie spółki. Jeżeli umowa spółki nie przewiduje takich postanowień, posiedzenia zarządu muszą odbywać się w sposób zwykły.

Członkowie zarządu mogą dokonywać czynności w imieniu spółki elektronicznie (np. mailowo lub przez telefon). **Jeżeli dla czynności wymagana jest forma pisemna (lub inna równoważna), to członek zarządu powinien skorzystać z kwalifikowanego podpisu elektronicznego.** Nie można dokonać czynności w sposób elektroniczny jeżeli forma czynności wymusza zaangażowanie notariusza.

4. Czy wciąż muszę zgłosić do rejestru zmianę danych w terminie 7 dni od dni wystąpienia zmiany?

Tak, gdyż obecne przepisy nie przewidują zawieszenia tego terminu. Wnioski można składać elektronicznie.

W przypadku wniosków składanych do KRS powinno się więc rozważyć złożenie wniosku o przedłużenie tego terminu. Byłaby to jednak czynność zupełnie bezwartościowa, a wręcz utrudniająca pracę sądom. W praktyce w przypadku niedochowania terminu, mogliby Państwo – po ustaniu przeszkody (stanu zagrożenia epidemicznego) w złożeniu wniosku o wpis zmiany danych – wniesić o jego przywrócenie z jednoczesnym złożeniem wniosku i termin ten powinien zostać Państwu przywrócony.

Powyższe uwagi odpowiednio odnoszą się do wniosków składanych do CEIDG.

5. Czy mogę zawiesić swoją działalność na czas stanu zagrożenia epidemicznego?

Tak:

- jeżeli nie zatrudniasz pracowników
- możesz to zrobić na okres do 24 miesięcy,
- jeżeli prowadzisz spółkę wpisaną do rejestru przedsiębiorców, lub
- bezterminowo, nie krócej jednak niż na 30 dni, jeżeli Twoja działalność wpisana jest do CEIDG.

W okresie zawieszania nie możesz prowadzić działalności gospodarczej oraz nie jesteś objęty ubezpieczeniem (chyba, że dobrowolnie się do niego zgłosisz), ale nie musisz płacić składek na ZUS oraz zaliczek na podatek dochodowy.

6. Kto może wydawać mi polecenia w związku z zagrożeniem epidemią koronawirusa w Polsce?

Na podstawie Ustawy COVID-19, stosowne polecenia mogą być nakładane przez Głównego Inspektora Sanitarnego, osoby przez niego upoważnione, oraz Prezesa Rady Ministrów (Premiera).

Premier może, w związku z przeciwdziałaniem epidemii, wydawać polecenia obowiązujące przedsiębiorców. Polecenia takie wydawane są w drodze decyzji administracyjnej, podlegają one natychmiastowemu wykonaniu z chwilą ich doręczenia lub ogłoszenia i nie wymagają uzasadnienia. Wykonywanie tych poleceń ma następować na podstawie umowy zawieranej przez przedsiębiorcę i wojewodę, jednak jeżeli przedsiębiorca odmówi zawarcia umowy, polecenie powinno zostać wykonane na podstawie wspomnianej decyzji administracyjnej. Polecenia mogą też być wydawane ustnie, telefonicznie bądź pocztą elektroniczną, choć w przypadku otrzymania polecenia tą drogą ostrożność nakazuje sprawdzenie ich autentyczności.

Jeżeli polecenie działania otrzymamy od Premiera, to **koszt wykonania tego polecenia pokrywa się z budżetu Państwa, z wyłączeniem prac mających charakter planistyczny, za które płaci sam przedsiębiorca.**

7. Co należy zrobić w przypadku zaplanowanego walnego zgromadzenia akcjonariuszy lub zgromadzenia wspólników spółki, w którym miałyby wziąć udział powyżej 50 osób w zaistniałej sytuacji?

W związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. nałożyło ograniczenie na zasady odbywania się zgromadzeń, polegające na zakazie odbywania się zgromadzenia w przypadku gdy liczba uczestników zgromadzenia wynosi więcej niż 50 osób, wliczając w to organizatora i osoby działające w jego imieniu.

Jakkolwiek rozporządzenie nie odnosi się wprost do zgromadzeń wspólników / walnych zgromadzeń akcjonariuszy, to jednak, w związku z istniejącym zagrożeniem epidemicznym, poddajemy pod rozagę przełożenie zaplanowanych zgromadzeń spółek lub wprowadzenie właściwych środków ostrożności. W braku możliwości przełożenia, rozwiązaniem może być udzielenie jednej / kilku osobom pełnomocnictw do uczestniczenia w zgromadzeniu i głosowania za podjęciem uchwał (**ważne**: pełnomocnictwo musi zostać udzielone w formie pisemnej pod rygorem nieważności). W ten sposób minimalizujemy ryzyko zakażenia wirusem SARS-CoV-2, wskutek faktycznego uczestnictwa w zgromadzeniu mniejszej liczby osób.

Niezależnie od liczby uczestników zgromadzenia, należy również zapewnić odpowiednie środki zabezpieczające zgodnie z aktualnymi na dzień odbycia zgromadzenia wytycznymi władz (np. zapewnienie odpowiednich środków dezynfekujących, maseczek, zapewnienie odległości co najmniej 1 m. pomiędzy uczestnikami zgromadzenia).

8. Co należy zrobić, w przypadku pilnego zawarcia umowy przez spółkę podczas gdy członkowie jej zarządu przebywają na kwarantannie?

Pomimo odbywania kwarantanny, członkowie zarządu spółki pozostają podmiotami uprawnionymi do zawierania umów w imieniu spółki i jej reprezentacji w pozostałych czynnościach. W celu uniknięcia sparaliżowania działalności spółki, warto rozważyć skorzystanie z jednej z poniższych możliwości:

- zawarcie umowy drogą korespondencyjną – wysłanie za pośrednictwem operatora pocztowego lub kurierem dwóch egzemplarzy umowy z podpisem członka zarządu (w przypadku jednoosobowej reprezentacji) lub członków zarządu (w przypadku gdy reprezentacja spółki wymaga działania więcej niż 1 członka (ważne: oświadczenie woli złożone zostaje przez spółkę z chwilą złożenia podpisu przez ostatniego z członków zarządu);
- ustanowienie pełnomocnika lub udzielenie prokury.

W przypadku prokury, konieczna jest stosowna uchwała zarządu (podjęta jednogłośnie na posiedzeniu, chyba że umowa spółki bądź statut przewidują podejmowanie uchwał na odległość albo obiegowo). Chociaż fakt powołania prokurenta należy zgłosić do KRS, może on wykonywać czynności od dnia powołania.

W przypadku, gdy nie podjęto uchwały o ustanowieniu prokurenta, a nie jest możliwe jej podjęcie bez odbycia posiedzenia, koniecznym będzie ustanowienie pełnomocnika. Zalecamy, by pełnomocnictwo zostało udzielone (i) jako rodzajowe (tj. do dokonywania czynności / zawierania umów określonego rodzaju) albo (ii) do poszczególnych czynności (zawarcia konkretnie oznaczonej umowy). Udzielenie ww. pełnomocnictw jest bezpieczniejszym rozwiązaniem niż udzielenie pełnomocnictwa ogólnego (np. „do reprezentowania spółki”), które łatwiej skutecznie zakwestionować. Jeżeli spółkę reprezentuje więcej niż jeden członek zarządu, również pełnomocnictwo musi zostać podpisane przez wymaganą liczbę członków zarządu.

Należy pamiętać, że w pełni dopuszczalne jest złożenie podpisów na dwóch egzemplarzach tego samego dokumentu, jeżeli złożenie podpisu pod jednym jest utrudnione albo niemożliwe.

CZĘŚĆ 8

UPADŁOŚĆ I NIEWYPŁACALNOŚĆ

- Czy kłopoty z płaceniem zobowiązań związane z epidemią koronawirusa zmuszają firmę do ogłoszenia upadłości?
- Co może dać firmie postępowanie restrukturyzacyjne?
- Co jeżeli firma już nie płaci zobowiązań?
- Epidemia może się niedługo skończyć. Czy nadal mam składać wniosek o upadłość albo restrukturyzację?
- Kiedy mam podjąć działania związane z niewypłacalnością firmy?
- Czy kwarantanna albo zarażenie członka zarządu mogą zwalniać z obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość? Co jeżeli nie złożę terminowo tego wniosku?
- Czy pomoc państwa przyznana w tzw. pakiecie osłonowym będzie mieć wpływ na obowiązki firmy związane z niewypłacalnością?
- Co mogę zrobić jeśli obawiam się, że to mój kontrahent będzie niewypłacalny?

CZĘŚĆ 8 - UPADŁOŚĆ I NIEWYPŁACALNOŚĆ

1. Czy kłopoty z płaceniem zobowiązań związane z epidemią koronawirusa zmuszają firmę do ogłoszenia upadłości?

Nie, firma może przetrwać trudny czas. Przedsiębiorca może uniknąć upadłości negocjując z wierzycielami przesunięcie terminów płatności zobowiązań albo otwierając sądowe postępowanie restrukturyzacyjne.

Firma musi jednak zareagować na problemy odpowiednio wcześniej i zaplanować jak zarządzi kryzysem. Najlepiej jest reagować jeszcze zanim upłyną terminy płatności zobowiązań i wtedy inicjować działania ratunkowe. Jedynie w niektórych przypadkach późniejsza reakcja uratuje biznes.

2. Co może dać firmie postępowanie restrukturyzacyjne?

Restrukturyzacja sądowa daje firmie czas na przeczekanie kryzysu. Wstrzymuje zapłatę „starych” długów (np. zaciągniętych kredytów albo niezapłaconych faktur) i daje ochronę przed egzekucją. **W postępowaniu sanacyjnym nie można prowadzić nawet egzekucji „nowych” długów. Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego na czas chroni też zarząd przed odpowiedzialnością osobistą zw. z niewypłacalnością spółki (zob. pkt 6).**

Czas postępowania restrukturyzacyjnego można wykorzystać na restrukturyzację operacyjną, w tym redukcję zatrudnienia, zakończenie nierentownych kontraktów czy sprzedaż zbędnych aktywów. Działania te są najłatwiejsze w postępowaniu sanacyjnym.

3. Co jeżeli firma już nie płaci zobowiązań?

Przedsiębiorca powinien regularnie sprawdzać czy będzie mógł terminowo zapłacić m. in. wynagrodzenia pracownicze, podatki, ZUS i należności kontrahentów. Jeżeli firma nie płaci zobowiązań, których terminy płatności już minęły – niezależnie od przyczyny – to może już być niewypłacalna i powinna złożyć wniosek o upadłość (czasem warto równocześnie złożyć wniosek restrukturyzacyjny – zob. pkt 4). Jest tak nawet gdy przyczyna niewypłacalności jest niezależna od przedsiębiorcy i jest nią np. epidemia koronawirusa.

Uwaga: Negocjacje z wierzycielami po „dojściu” do stanu niewypłacalności nie usprawiedliwiają nieskładania wniosku o upadłość.

4. Epidemia może się niedługo skończyć. Czy nadal mam składać wniosek o upadłość albo restrukturyzację?

Wniosek restrukturyzacyjny składa się właśnie w sytuacji zagrożenia niewypłacalnością (np. jeżeli wiemy że firma niedługo przestanie płacić zobowiązania), po to żeby zapobiec upadłości firmy. Dlatego to dziś jest dobry czas na reakcję wyprzedzającą kryzys zadłużenia i utratę firmy.

Jeżeli niewypłacalność już nastąpiła, również trzeba zacząć działać. Być może warto złożyć dwa wnioski jednocześnie – upadłościowy i restrukturyzacyjny. Przed sądem prymat z reguły ma wniosek nakierowany na ratowanie biznesu. Pamiętajmy, że każdy miesiąc biernego oczekiwania, że problem „sam się rozwiąże” będzie zbliżał firmę do upadłości (i może powodować odpowiedzialność zarządu spółki).

5. Kiedy mam podjąć działania związane z niewypłacalnością firmy?

Wniosek o upadłość należy złożyć w 30 dni od powstania stanu niewypłacalności (kiedy już wiemy, że firma nie spłaci terminowo 100% zobowiązań). Popularny pogląd, że można bezpiecznie nie płacić faktur przez 3 miesiące jest błędny. Trzymiesięczne zaległości w spłacie faktur jedynie ułatwiają złożenie wniosku o upadłość wierzycielowi – ale nie wyłączają obowiązku złożenia wniosku przez zarząd jeśli niewypłacalność nastąpiła wcześniej.

Wniosek restrukturyzacyjny warto składać jak najszybciej, jeszcze zanim nadejdzie niewypłacalność przedsiębiorstwa. Jeżeli wiemy, że przedsiębiorstwo najpewniej zaprzestanie terminowych spłat zobowiązań niebawem, to jest to najwyższy czas na wdrożenie restrukturyzacji sądowej.

6. Czy kwarantanna albo zarażenie członka zarządu mogą zwalniać z obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość? Co jeżeli nie złożę terminowo tego wniosku?

Zasadniczo nie. Wniosek o upadłość może (i powinien) złożyć każdy członek zarządu. Brak wypełnienia tego obowiązku naraża zarząd spółki na odpowiedzialność, w tym karną, podatkową i odszkodowawczą wobec wierzycieli.

Jeżeli jednak opóźnienie w złożeniu wniosku daje się rozsądnie uzasadnić, np. przez paraliż działu księgowości spowodowany kwarantanną, to sąd powinien wziąć to pod uwagę orzekając w sprawie odpowiedzialności członka zarządu. Nie ma jednak takiej gwarancji, zwłaszcza przy odpowiedzialności podatkowej.

7. Czy pomoc państwa przyznana w tzw. pakiecie ośłonowym będzie mieć wpływ na obowiązki firmy związane z niewypłacalnością?

Wypłacalność firmy należy oceniać z uwzględnieniem rozwiązań z tzw. pakietu ośłonowego dla przedsiębiorców. Wszelkie ulgi czy odroczenia w spłacie zobowiązań publicznoprawnych, kredytowych, czy pracowniczych będą miały pozytywny wpływ na tzw. test niewypłacalności płynnościowej (pokazujący czy firma może terminowo spłacać długi) i mogą pomóc w uniknięciu upadłości. Nie będą one jednak istotne dla testu na niewypłacalność bilansową (pokazującego czy firma jest nadmiernie zadłużona).

Rozwiązania ustawowe nie obejmą najpewniej wszystkich zobowiązań – w tym handlowych, np. z tytułu dostaw usług i towarów oraz leasingu (można jednak objąć je postępowanie restrukturyzacyjnym).

8. Co mogę zrobić jeśli obawiam się, że to mój kontrahent będzie niewypłacalny?

Należy zweryfikować, co umowa z kontrahentem przewiduje na wypadek:

- jego niewypłacalności,
- zagrożenia, że nie spełni swojego świadczenia, albo
- opóźnienia w wykonaniu zobowiązań po jego stronie.

Również Kodeks cywilny pozwala wstrzymać się ze świadczeniem należnym w pierwszej kolejności (zarówno z zapłatą jak też z dostawą lub usługą) jeżeli możemy wykazać, że spełnienie świadczenia przez kontrahenta jest zagrożone. Na tej zasadzie można żądać od kontrahenta np. przedpłat w całości lub w części.

Uwaga: Klauzule umowne pozwalające wypowiedzieć umowę w razie złożenia wniosku o upadłość albo restrukturyzację, jak też w razie ogłoszenia upadłości czy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego są nieważne. Dlatego aby dowiedzieć się jak bezpiecznie handlować z kontrahentem zagrożonym niewypłacalnością, lepiej zgłosić się do prawnika niż polegać na własnym przeczuciu.

CZĘŚĆ 9

UBEZPIECZENIA

- Czy z polisy OC działalności gospodarczej uzyskam odszkodowanie w obecnej sytuacji?
- Kiedy ubezpieczyciel wypłaci mi odszkodowanie z polisy utraty zysku za straty finansowe w zaistniałej sytuacji?

CZĘŚĆ 9 - UBEZPIECZENIA

1. Czy z polisy OC działalności gospodarczej uzyskam odszkodowanie w obecnej sytuacji?

Z polisy OC działalności gospodarczej wypłacane jest odszkodowanie za zawinione działania przedsiębiorcy, np. za niewykonanie umowy.

Obecnie w większości sytuacji niewykonanie umowy z kontrahentem wskutek epidemii koronawirusa będzie stanowiło przypadek siły wyższej i nie będzie powodowało odpowiedzialności przedsiębiorcy i konieczności zapłaty kar umownych lub odszkodowania dla kontrahentów. W takich sytuacjach nie będzie więc konieczności korzystania z polisy OC.

Natomiast w innych sytuacjach, gdy niewykonanie umowy będzie tylko pośrednio następstwem siły wyższej i nie będzie zwalniało przedsiębiorcy z odpowiedzialności, wtedy polisa OC powinna zapewnić ochronę, o ile dany przypadek nie będzie podlegał szczególnym wyłączeniom w polisie.

2. Kiedy ubezpieczyciel wypłaci mi odszkodowanie z polisy utraty zysku za straty finansowe w zaistniałej sytuacji?

Większość umów ubezpieczenia utraty zysku jest powiązana z umowami ubezpieczenia mienia i przewidują wypłatę odszkodowania w przypadku, gdy doszło do szkody w mieniu, a utrata zysku jest wynikiem tej szkody. Obecnie straty finansowe będą głównie skutkiem innych zdarzeń niż szkoda w mieniu i ubezpieczyciele nie będą wypłacali odszkodowań z tego tytułu.

Natomiast w przypadkach, gdy przedsiębiorca będzie miał szkodę w mieniu (zepsucie się krótkoterminowych zapasów lub inne podobne szkody), wtedy będzie można dochodzić odszkodowania od ubezpieczyciela za zysk utracony w związku z takim zdarzeniem, jeżeli polisa nie przewiduje innych wyłączeń.

CZĘŚĆ 10

CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA

- Czy obecna sytuacja epidemii ma wpływ na bezpieczeństwo moich działań w Internecie ?
- Jak mogę zapewnić bezpieczeństwo moich działań w Internecie ?
- Co zrobić aby praca zdalna nie stanowiła zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa ?
- Czy obecna sytuacja może mieć wpływ na kwestie poufności danych i ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa?
- Co zrobić by zapewnić ochronę informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?
- Jak mogę zapewnić ciągłość działań mojej firmy?
- Co zrobić aby zaistniała sytuacja nie stanowiła zagrożenia dla informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

CZĘŚĆ 10 - CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA

1. Czy obecna sytuacja epidemii ma wpływ na bezpieczeństwo moich działań w Internecie ?

Obecna sytuacja wpływa niekorzystnie na bezpieczeństwo transakcji internetowych ponieważ przestępcy internetowi wykorzystują okoliczności nadzwyczajne i związany z tym brak informacji **w celu wyłudzenia pieniędzy od osób fizycznych oraz przedsiębiorców**. Należy się zatem spodziewać zwiększonej liczby oszustw internetowych, które mogą polegać w szczególności na:

- przesyłaniu wiadomości mailowych oraz sms-ów, w których treści będziemy zachęcani do uczestniczenia np. w zbiórce pieniędzy na określony cel lub przelania środków pieniężnych na wskazany przez oszustów rachunek bankowy (np. w związku z rzekomym obowiązkiem jaki ma wynikać z nowych przepisów prawa związanych z epidemią);
- usiłowaniu sprzedaży przez oszustów nieistniejących towarów czyli szczepionek na wirusa lub odzieży ochronnej (np. maseczki);
- przesyłaniu zainfekowanych fałszywych wiadomości mailowych (pochodzących rzekomo np. od Ministra Zdrowia lub SANEPID-u), w których treści będziemy zachęcani do zapoznania się z informacją np. na temat rzekomej szczepionki, a po naciśnięciu np. w dany link (odesłanie internetowe) lub załącznik zainfekujemy nasz komputer np. oprogramowaniem szpiegującym;
- przesyłaniu fałszywych wiadomości mailowych (np. od rzekomego sztabu kryzysowego lub Urzędu Skarbowego) w celu wyłudzenia od nas danych osobowych (numer dowodu osobistego, adres zamieszkania itp.) lub
- podmienianiu numeru rachunków bankowych w treści już uprzednio przesłanej przez nas faktury.

2. Jak mogę zapewnić bezpieczeństwo moich działań w Internecie ?

W pierwszej kolejności należy pamiętać o tym, żeby nie dokonywać żadnych przelewów pieniężnych bez uprzedniego sprawdzenia:

- źródła wiadomości mailowej/SMS oraz
- wskazanego w wiadomości mailowej/SMS rachunku bankowego w ramach wykazu podatników VAT jaki jest dostępny pod adresem: <https://www.podatki.gov.pl/wykaz-podatnikow-vat-wyszukiwarka>.

Należy także pamiętać o tym, że **żaden podmiot publiczny (np. Minister Zdrowia lub SANEPID) nie zwróci się do nas o żaden przelew pieniężny w treści wiadomości SMS/mailowej**. Takich wiadomości powinniśmy zatem oczekiwać tylko i wyłącznie od podmiotów, z którymi pozostajemy w stałych relacjach handlowych (np. operator komórkowy) oraz gdy dotyczą standardowych działań czyli np. płatności zaległego rachunku.

Jednocześnie pamiętajmy o tym, że nawet w takim przypadku nie otrzymamy żadnego linku bezpośrednio do strony płatności. Wiadomości takie bowiem stanowią z reguły jedynie przypomnienie o zaległości, a nie początek jakiegokolwiek transakcji. Nie zwracamy również uwagi na wiadomości sugerujące nagłą konieczność uiszczenia dodatkowej opłaty np. za przesyłkę kurierską. W przypadku przesyłania faktur rekomendowane jest z kolei ich zaszyfrowanie lub stosowanie innych środków bezpieczeństwa, o których można przeczytać m.in. na takich dedykowanym kwestiom bezpieczeństwa stronach jak sekurak.pl, niebezpiecznik.pl czy też zaufanatrzeciastrona.pl.

3. Co zrobić aby praca zdalna nie stanowiła zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa ?

W przypadku rozpoczęcia świadczenia usług w trybie pracy zdalnej rekomendowane jest wdrożenie **szeregu zabezpieczeń o charakterze prawnym, organizacyjnym oraz technicznym**. Z informacjami na temat zabezpieczeń technicznych można zapoznać się w ramach specjalnie dedykowanych do tego celu stron internetowych (np. sekurak.pl, niebezpiecznik.pl czy też zaufanatrzeciastrona.pl).

Z kolei w zakresie zabezpieczeń prawnych oraz organizacyjnych rekomendowane jest **dostosowanie zawartych dotychczas umów** do nowych okoliczności czyli uwzględnienie faktu, że nasze przedsiębiorstwo może nie być w stanie spełnić dotychczasowych obowiązków w zakresie np. zapewnienia poufności informacji. W związku z powyższym należy porozumieć się z kontrahentami w celu uregulowania **nowego standardu współpracy w nadzwyczajnych okolicznościach**, który będzie odpowiadał realiom pracy w trybie zdalnym (**porozumienie w sprawie okresowej zmiany warunków świadczenia usług**).

Ponadto wskazane jest ustanowienie **regulaminu pracy zdalnej** w celu przedstawienia zatrudnionemu personelowi wszystkich obowiązków jakie są związane z nową organizacją sposobu pracy i wynikająca z tego dbałością o powierzony sprzęt teleinformatyczny, informacje poufne oraz dokumentację. Rekomendowane jest także przeprowadzenie **instruktaży dla personelu** przed rozpoczęciem świadczenia pracy zdalnej, oraz odebranie od poszczególnych pracowników i współpracowników, świadczących pracę zdalną, stosownych **oświadczeń dotyczących zasad ochrony powierzonych danych** oraz konsekwencji naruszenia tych zasad.

4. Czy obecna sytuacja może mieć wpływ na kwestie poufności danych i ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa?

Zaistniała sytuacja, która zmusiła przedsiębiorców do skierowania pracowników do pracy zdalnej może powodować trudności w zapewnieniu bezpieczeństwa informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Zgodnie z istniejącymi regulacjami, to na przedsiębiorcy ciąży obowiązek dochowania należytej staranności w odniesieniu do zachowania poufności jego cennych tajemnic przedsiębiorstwa oraz monitorowania ich wykorzystywania. Brak należytej staranności w tym względzie ma ten skutek, że informacja przedsiębiorcy utraci walor „poufności” lub „tajemnicy”. Z tego względu należy zwracać uwagę na najczęstsze błędy w zakresie ochrony takich informacji:

- korzystanie przez pracowników przy okazji pracy zdalnej z własnych, prywatnych komputerów, narzędzi komunikacyjnych oraz adresów email, które nie posiadają odpowiednich zabezpieczeń;
- zapisywanie danych pracodawcy na prywatnych zasobach pracownika (komputerach, serwerach, pocztach) w celu ich późniejszego wykorzystania;
- łączenie się ze środowiskiem IT pracodawcy poprzez sieci otwarte (publiczne) lub w obecności członków rodziny, którzy mogą uzyskać dostęp do informacji pracodawcy;
- pozostawianie niezabezpieczonego komputera w obecności innych, w tym małoletnich, członków rodziny, którzy nie powinni mieć dostępu do zasobów pracodawcy;
- pomijanie obowiązujących zasad bezpieczeństwa np. logowanie się do środowiska z pominięciem zasad uwierzytelniania, bez odpowiedniego tunelowania lub wielokrotnego korzystania z tych samych tokenów;
- otrzymanie przez pracownika dostępu do niewłaściwych, w tym zbyt szerokich zasobów pracodawcy;
- druk materiałów pracodawcy na domowych drukarkach, a następnie pozostawianie dokumentów niezabezpieczonych;
- brak właściwego zniszczenia lub usunięcia informacji poufnych i stanowiących tajemnice przedsiębiorstwa.

5. Co zrobić by zapewnić ochronę informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

W pierwszej kolejności należy przypomnieć pracownikom o zasadach ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Jeśli pracodawca posiada instrukcję korzystania z systemu teleinformatycznego należy wskazać na konieczność jej stosowania również w przypadku pracy zdalnej lub z wykorzystaniem prywatnych narzędzi.

Jeżeli pracodawca nie dysponuje odpowiednimi procedurami w tym zakresie rekomendujemy stosowanie podstawowych zasad bezpieczeństwa:

- wygaszanie ekranu i blokadę komputera, za każdym razem, gdy oddalamy się od niego;
- o ile to możliwe niezapisywanie na prywatnych zasobach jakichkolwiek danych, zaś jeśli musimy to robić, utworzenie odrębnego katalogu zabezpieczonego hasłem przed dostępem naszych bliskich;
- ograniczenie druku do naprawdę niezbędnych dokumentów (chrońmy przy okazji środowisko) i ich późniejsze zniszczenie;
- logowanie się zgodnie z zasadami bezpieczeństwa;
- nieinstalowanie programów pochodzących z nieznanego źródła;
- unikanie otwartych sieci do łączenia się z zasobami pracodawcy;
- regularne skanowanie komputera za pomocą programów antywirusowych.

Budujmy w pracownikach wrażliwość powyższych zasad oraz świadomość, że jeśli jakiegokolwiek rozwiązania są dla nich niejasne lub mają jakiegokolwiek problemy techniczne, mogą liczyć na naszą pomoc. Lepiej odpowiedzieć wiele razy na to samo pytanie, niż ryzykować utratę istotnych tajemnic naszego przedsiębiorstwa.

6. Jak mogę zapewnić ciągłość działań mojej firmy?

Ostatnie dni pokazały, że zapewnienie ciągłości działań jest niezwykle ważna dla zapewnienia możliwości funkcjonowania naszych przedsiębiorstw. Konieczność pracy zdalnej, zwiększone obciążenie infrastruktury, a także problemy techniczne po stronie dostawców sieci telekomunikacyjnej wymuszają reorganizację pracy. Pamiętajmy, by w najbliższych dniach monitorować zasoby techniczne i ludzkie jakimi dysponujemy dla zapewnienia zdalnego dostępu do naszego środowiska IT. Podejmijmy również następujące działania:

- wytypujmy osoby odpowiedzialne za monitorowanie środowiska IT, zgłaszanie ew. awarii i koordynację napraw w tym zakresie;
- wytypujmy osoby, które w pierwszej kolejności powinny móc korzystać z naszych zasobów lub którym dostęp do środowiska IT powinien być przywrócony w pierwszej kolejności;
- jeśli nasze zasoby są zbyt obciążone nadajmy priorytety dostępow lub zmodyfikujmy godziny dostępow – tak by dostęp do naszych zasobów miały osoby, bez których nasze przedsiębiorstwo nie może funkcjonować.

7. Co zrobić aby zaistniała sytuacja nie stanowiła zagrożenia dla informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

W przypadku rozpoczęcia świadczenia usług w trybie pracy zdalnej zwróćmy pracownikom uwagę na podstawowe zasady bezpieczeństwa oraz przypominajmy o istotnych ryzykach związanych z cyberbezpieczeństwem.

O ile to możliwe umożliwiamy pracownikom dostęp do naszych zasobów wyłącznie ze służbowych stacji roboczych oraz poprzez służbowe narzędzia i pocztę email, z wykorzystaniem np. tuneli VPN lub innych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo. Wymagajmy co najmniej dwustopniowego uwierzytelniania się pracowników.

Z kolei w zakresie zabezpieczeń prawnych oraz organizacyjnych rekomendowane jest wprowadzenie procedur kategoryzacji i ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Pomyślmy o zapewnieniu ciągłości działań i odpowiednim zarządzaniu naszymi siłami i środkami na wypadek przedłużających się trudności lub ewentualnej awarii. Konieczne jest także przeprowadzenie szkoleń i budowanie świadomości wśród pracowników w zakresie zasad pracy zdalnej, ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Poinformujmy wyraźnie pracowników o konsekwencji naruszenia ustalonych zasad w tym zakresie.

CZĘŚĆ 11

SĄDY

- Jaki wpływ ma epidemia COVID-19 na funkcjonowanie sądów?
- Czy w czasie epidemii COVID-19 bieżą terminy procesowe? Czy jeśli jestem objęty kwarantanną, muszę w terminie składać pisma (np. apelację)?
- Czy obecnie mogę złożyć pismo do sądu wyłącznie e-mailem?
- Czy w czasie epidemii bieżą terminy przedawnienia? Czy roszczenie może się przedawnić, jeśli w okresie epidemii nie złożę pozwu?

CZĘŚĆ 11 - SĄDY

1. Jaki wpływ ma epidemia COVID-19 na funkcjonowanie sądów?

Wszelkie kwestie organizacji rozpraw i działalności sądów należą do kompetencji prezesów poszczególnych sądów, stąd decyzje co do ograniczenia działalności poszczególnych sądów są różne. W zdecydowanej większości sądów do końca marca odwołano rozprawy, z wyjątkiem terminów publikacyjnych (ogłoszeń wyroków) oraz szczególnie pilnych kwestii karnych i rodzinnych. Informacje co do podjętych w danym sądzie środków i ograniczeń publikowane są na stronach internetowych sądów (biuletyn informacji publicznej).

Najczęściej podejmowane obecnie decyzje organizacyjne – poza odwołaniem rozpraw – obejmują:

- ograniczenie w pracy biur podawczych, biur obsługi interesantów i czytelników;
- zamknięcie kas sądów;
- ograniczenie dostępu do sądu dla osób postronnych i badania temperatury ciała osób wchodzących.

W celu ustalenia ograniczeń w funkcjonowaniu sądów należy zapoznać się z bieżącymi informacjami na stronach internetowych konkretnych sądów co do ograniczeń podejmowanych przez prezesów sądów. Całkowite wyłączenie działalności danego sądu (np. na skutek kwarantanny) powoduje automatyczne zawieszenie wszelkich postępowań i wstrzymanie biegu wszelkich terminów.

2. Czy w czasie epidemii COVID-19 biegą terminy procesowe? Czy jeśli jestem objęty kwarantanną, muszę w terminie składać pisma (np. apelację)?

Obecnie brak jest szczególnych przepisów zawieszających bieg terminów sądowych na czas epidemii. Możliwe jest jedynie ubieganie się o przedłużenie terminu wyznaczonego przez sąd lub też złożenie na zasadach ogólnych wniosku o przywrócenie terminu ustawowego wobec niedochowania terminu bez swojej winy (art. 168 i 169 k.p.c. – w terminie tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu). Należy pamiętać, że obecnie decyzja co do zmiany lub przywrócenia terminu w konkretnej sprawie należy do sądu i wymaga odrębnej decyzji sędziego.

W przypadku gdyby sąd, w którym toczy się sprawa, zaprzestał jakichkolwiek czynności wskutek siły wyższej (np. całkowite zamknięcie danego sądu z powodu kwarantanny), postępowania, które toczą się w takim sądzie, zostają zawieszone z mocy prawa (art. 173 k.p.c.), co oznacza również zawieszenie wszelkich terminów. Minister Sprawiedliwości zapowiedział już nowelizację ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, w której zostaną uregulowane m.in. kwestie zmian terminów procesowych i materialnoprawnych, a także szczególny tryb postępowania na wypadek zamknięcia sądu z powodu kwarantanny.

Z uwagi na ograniczenia w pracy Poczty Polskiej w niektórych sądach prezesi sądów wydają wewnętrzne zalecenia ograniczenia wysyłania pism, których skutkiem jest rozpoczęcie biegu terminu. Powyższe oznacza oczywiście korzyści dla stron związanych terminem, ale praktycznie oznacza wstrzymanie działalności sądów także poza rozprawami – doręczania nakazów zapłaty, postanowień, wyroków i ich uzasadnień.

3. Czy obecnie mogę złożyć pismo do sądu wyłącznie e-mailem?

Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów możliwości składania pism drogą elektroniczną są bardzo ograniczone (praktycznie wyłącznie do elektronicznego postępowania upominawczego).

Orzecznictwo pod pewnymi warunkami dopuszcza możliwość składania pism (również środka odwoławczego) drogą elektroniczną pod warunkiem późniejszego uzupełnienia braku w postaci oryginalnego podpisu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12). Niestety w ta-kim przypadku Sąd Najwyższy wskazał, że **terminem wniesienia takiego pisma nie jest data je-go wpływu na skrzynkę e-mail sądu, lecz bardzo niepewna data jego wydruku przez sekretariat sądowy**. Z uwagi na możliwe ograniczenia pracy sekretariatów sądowych nie ma żadnej pewności, kiedy pismo zostanie wydrukowane i oznaczone prezentatą wpływu do akt – co wiąże się z istotnym ryzykiem negatywnych skutków wynikających z niezachowania terminu.

4. Czy w czasie epidemii będą terminy przedawnienia? Czy roszczenie może się przedawnić, jeśli w okresie epidemii nie złożę pozwu?

Do zawieszenia biegu przedawnienia konieczne jest, aby wskutek siły wyższej doszło do „niemożności dochodzenia praw” (art. 121 pkt 4 k.c.). Nie można w sposób jednoznaczny uznać, że taki stan istnieje już dziś, bowiem w związku z niebezpieczeństwem zakażenia koronawirusem COVID-19 odwołane zostały jedynie rozprawy (z wyłączeniem spraw pilnych), a nie zawieszono działalności sądów całkowicie. Oznacza to, że nie sposób bezpiecznie przyjąć, że terminy przedawnienia nie będą.

Być może kwestia zawieszenia terminu przedawnienia roszczeń zostanie uregulowana w zapowiadanej nowelizacji Ustawy COVID-19. Takie regulacje przyjęto np. w Hiszpanii.

CZĘŚĆ 12

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

- Zostałem wezwany do uzupełnienia dokumentów w toku prowadzonego przetargu. Czy w zaistniałej sytuacji mogę tych dokumentów nie uzupełniać, bez żadnych konsekwencji?
- W najbliższym czasie upływa termin składania ofert w ważnym dla mojej spółki przetargu. Czy termin ten zostanie automatycznie przesunięty?
- Został właśnie wszczęty bardzo ważny dla mojej spółki przetarg. SIWZ obowiązująca w tym przetargu zawiera szereg niekorzystnych rozwiązań. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest skargenie SIWZ w drodze odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej?
- Oferta konkurenta została właśnie uznana za najkorzystniejszą w przetargu. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest zaskarżenie tej czynności, a jeżeli tak, to jaki wpływ będzie miało powyższe na dalszy bieg postępowania?
- Dostarczamy do szpitali szereg wyrobów, które mogą służyć zwalczaniu epidemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Normalnie nasze wyroby sprzedawaliśmy w drodze przetargów, gdzie konkurowały z nami inne firmy. Obecnie szpital proponuje nam zawarcie umowy z wyłączeniem przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Czy tak można?

CZĘŚĆ 12 - ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

1. **Zostałem wezwany do uzupełnienia dokumentów w toku prowadzonego przetargu. Czy w zaistniałej sytuacji mogę tych dokumentów nie uzupełniać, bez żadnych konsekwencji?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które pozwalałyby uniknąć konsekwencji wynikających z nieuzupełnienia dokumentów, do których przedłożenia zobowiązany został wykonawca. Jeżeli wykonawca spotkałby się z sytuacją, w której nie może przedłożyć wymaganych dokumentów z obiektywnych przyczyn (np. nie-
możność uzyskania w wyznaczonym terminie urzędowych zaświadczeń) to wskazanym byłoby poinformowanie o tym fakcie zamawiającego z prośbą o wydłużenie terminu wyznaczonego na uzupełnienie dokumentów lub na unieważnienie czynności wezwania (w ostateczności nawet o unieważnienie postępowania jeżeli zaistniała sytuacja mogłaby mieć istotny wpływ na jego wynik) i jej ponowienie dopiero w chwili, kiedy pozyskanie niezbędnych dokumentów będzie obiektywnie możliwe. Jeżeli powyższe nie spotka się z pozytywną reakcją ze strony zamawiającego, pozostaje wyłącznie próba zakwestionowania ewentualnych konsekwencji wynikających z nieuzupełnienia żądanych dokumentów poprzez złożenie odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej.

2. **W najbliższym czasie upływa termin składania ofert w ważnym dla mojej spółki przetargu. Czy termin ten zostanie automatycznie przesunięty?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym przesunięciem terminów składania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Jeżeli wykonawca spotkałby się z sytuacją, w której nie może złożyć oferty z obiektywnych przyczyn to wskazanym byłoby złożenie do zamawiającego wniosku z prośbą o przesunięcie terminu składania ofert. Zamawiający wprowadzić nie jest w żaden sposób związany takim wnioskiem, ale nie można wykluczyć, że ostatecznie przychyli się do stanowiska wykonawcy, zwłaszcza jeżeli w podobnej sytuacji znajdą się także inni potencjalni oferenci.

3. **Został właśnie wszczęty bardzo ważny dla mojej spółki przetarg. SIWZ obowiązująca w tym przetargu zawiera szereg niekorzystnych rozwiązań. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest skarżenie SIWZ w drodze odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym zawieszeniem terminów na korzystanie przez wykonawców ze środków ochrony prawnej, w tym z możliwości złożenia odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej. Odwołania mogą być w dalszym ciągu składane, jednakże biuro podawcze Krajowej Izby Odwoławczej funkcjonuje obecnie w trybie ograniczonego bezpośredniego kontaktu. Wskazanym jest zatem korzystanie z możliwości składania odwołań za pośrednictwem Elektronicznej Skrzynki Podawczej ePUAP. Konieczne jest jednak w takim przypadku posiadanie kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę, że z uwagi na zaistniałą obecnie sytuację **w okresie od 16 do 27 marca 2020 r. zawieszona została organizacja i rozpoznawanie spraw przed Krajową Izba Odwoławczą, co oznacza, że posiedzenia w tym okresie nie odbywają się. Nie można też wykluczyć, że wskazany okres zawieszenia ulegnie przedłużeniu.**

4. Oferta konkurenta została właśnie uznana za najkorzystniejszą w przetargu. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest zaskarżenie tej czynności, a jeżeli tak, to jaki wpływ będzie miało powyższe na dalszy bieg postępowania?

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym zawieszeniem terminów na korzystanie przez wykonawców ze środków ochrony prawnej, w tym z możliwości złożenia odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej (zob. odpowiedź na pytanie powyżej). W przypadku wniesienia odwołania w opisanej sytuacji, zamawiający nie może zawrzeć umowy do czasu ogłoszenia przez Izbę wyroku lub postanowienia kończącego postępowanie odwoławcze. Z uwagi jednak na tymczasowe zawieszenie działalności Krajowej Izby Odwoławczej (zob. odpowiedź na pytanie powyżej) stan zawieszenia możliwości zawarcia umowy może ulec znaczącemu wydłużeniu. Nie można też wykluczyć, że próba uchylecia zakazu zawarcia umowy (wskutek złożonego przez Zamawiającego wniosku) może także zakończyć się niepowodzeniem, ponieważ do rozpoznania takich wniosków właściwa pozostaje także Krajowa Izba Odwoławcza, która (jak zostało to wskazane powyżej) obecnie zawiesiła swoją działalność.

5. **Dostarczamy do szpitali szereg wyrobów, które mogą służyć zwalczaniu epidemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Normalnie nasze wyroby sprzedawaliśmy w drodze przetargów, gdzie konkurowały z nami inne firmy. Obecnie szpital proponuje nam zawarcie umowy z wyłączeniem przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Czy tak można?**

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych do zamówień, których przedmiotem są towary lub usługi niezbędne do przeciwdziałania COVID-19, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843), jeżeli zachodzi wysokie prawdopodobieństwo szybkiego i niekontrolowanego rozprzestrzeniania się choroby lub jeżeli wymaga tego ochrona zdrowia publicznego. Powyższe oznacza, że zamawiający może nie stosować przepisów ustawy Prawa zamówień publicznych pod warunkiem, że przedmiotem zamówienia są towary lub usługi niezbędne do przeciwdziałania COVID-19, oraz że zachodzi wysokie prawdopodobieństwo szybkiego i niekontrolowanego rozprzestrzeniania się choroby lub wymaga tego ochrona zdrowia publicznego. Co istotne, obie przesłanki wskazane powyżej muszą być spełnione łącznie. Tym samym, z uwagi na nadzwyczajną sytuację i wskazany powyżej przyjęty mechanizm prawny możliwe jest zawarcie umowy w opisanej w niniejszym pytaniu sytuacji.

CZĘŚĆ 13

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

- Czy można się przygotować na kryzysy w przyszłości?
- Jak modelowo powinna wyglądać procedura zarządzania kryzysowego?
- Czy wdrożenie procedury pomoże mi zarządzić kryzysem?

CZĘŚĆ 13 - ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

1. Czy można się przygotować na kryzysy w przyszłości?

Sytuacje kryzysowe mają to do siebie, że przychodzą niezapowiedziane. Stąd możliwość przygotowania się na ich nadejście jest utrudniona, co wiąże się również ze zwiększonym prawdopodobieństwem poniesienia negatywnych konsekwencji takich wydarzeń przez organizację.

Jednakże, efektywnym rozwiązaniem, które pozwoli zminimalizować negatywne konsekwencje podobnych zdarzeń w przyszłości jest **wdrożenie procedury zarządzania kryzysowego**.

2. Jak modelowo powinna wyglądać procedura zarządzania kryzysowego?

Uniwersalna procedura zarządzania kryzysowego powinna składać się z następujących elementów:

1. **Określenie zasad identyfikowania źródeł kryzysu** – nie w każdej sytuacji przyczyny kryzysu będą tak klarowne, jak w przypadku epidemii. Ich przyczyny mogą być złożone i powodowane wieloma czynnikami. Stąd istotne jest, aby prawidłowo identyfikować już pierwsze symptomy mogące sugerować późniejszą eskalację kryzysu.
2. **Określenie symptomów, ewentualnej eskalacji oraz późniejszej deeskalacji kryzysu** – określenie symptomów kryzysu jest bezpośrednio powiązane z identyfikowaniem jego źródła. Ich prawidłowe zidentyfikowanie pozwoli na szacunkową ocenę ewentualnej eskalacji kryzysu oraz wstępne określenie terminu jego deeskalacji.
3. **Sztab kryzysowy** – procedura powinna uprawniać odpowiednie organy organizacji do powołania sztabu kryzysowego, który będzie mógł efektywnie wdrażać i egzekwować zapisy procedury.
4. **Redefiniowanie strategii przedsiębiorstwa na czas trwania kryzysu** – specyficzna sytuacja wymaga specyficznych działań. Po określeniu skali eskalacji kryzysu, organizacja powinna podjąć decyzję o dostosowaniu swojej strategii biznesowej do nowych warunków. Działania powinny zakładać odpowiednie zmniejszenie lub zwiększenie kosztów, kroki podejmowane w stosunku do kontrahentów czy rozłożenie w czasie podejmowanych decyzji.
5. **Właściwy podział ról, zadań i kompetencji na wypadek sytuacji kryzysowej** – na podstawie nowej strategii, organizacja powinna dokonać przeglądu obowiązującego w organizacji podziału ról, zadań i kompetencji. Przegląd pozwoli na ich dostosowanie do nowej strategii, poprzez zwiększenie lub zmniejszenie uprawnień czy przydzielenie nowych zadań do określonych osób.
6. **Określenie możliwych skutków kryzysu (finansowych, wizerunkowych) dla organizacji** – następnym krokiem dla każdej organizacji powinno być obiektywne oszacowanie możliwych skutków kryzysu – strat lub korzyści finansowych czy wizerunkowych jakie organizacja może ponieść.
7. **Wdrożenie środków naprawczych** – określony w ten sposób bilans strat i korzyści może pozwolić na ich odpowiednią minimalizację lub maksymalizację poprzez wdrożenie odpowiednich środków naprawczych dostosowanych do sytuacji.
8. **Określenie zasad komunikacji** – procedura powinna również określać zasady prowadzenia komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Wskazywać osoby odpowiedzialne za jej prowadzenie oraz określenie zakresu jej prowadzenia.

3. Czy wdrożenie procedury pomoże mi zarządzić kryzysem?

Implementowana procedura kryzysowa pomoże usprawnić zasady postępowania w sytuacji kryzysu. Przy prawidłowych przypisaniach odpowiedzialności, zarządzanie kryzysowe powinno przebiec szybko i sprawnie, a sam proces powinien zacząć się na wczesnym etapie kryzysu.

To zaś pozwoli uchronić organizację przed nieprzemyślanymi, chaotycznymi działaniami i zminimalizuje negatywne konsekwencje kryzysu. Nie będą pojawiać się wątpliwości w zakresie podziału obowiązków i przypisywania odpowiedzialności co usprawni również procesy decyzyjne. Całość tych działań umożliwi organizacji kompleksowe zarządzanie kryzysem i wdrożenie odpowiednich środków naprawczych.

PODZIĘKOWANIA

Za trud i pracę włożoną w koordynację i przygotowanie tego podręcznika podziękowania dla:

Wkład merytoryczny

Aleksandra Auleytner | Partner
Michał Cecerko | Senior Associate
Aleksandra Czarnecka | Associate
Tomasz Darowski | Partner
Piotr Gołaszewski | Associate
Paweł Gruszecki | Counsel
dr Wojciech Hartung | Counsel
dr Anna Hlebicka – Józefowicz | Associate
Bogusław Kapłon | Partner
Michał Kluska | Senior Associate
Filip Krężel | Senior Associate
Katarzyna Kuźma | Partner
Paweł Lewandowski | Partner
dr Bartosz Marcinkowski | Partner
Tomasz Michalczyk | Senior Associate

Agata Mierzwa | Partner
Robert Niczyporuk | Partner
Artur Nowak | Partner
Paweł Paradowski | Partner
dr Anna Partyka – Opiela | Partner
Paweł Pioruński | Partner
Magdalena Skowrońska | Partner
Michał Skrzywanek | Associate
Paweł Suchocki | Tax Manager
Marek Świątkowski | Partner
Helena Zielińska | Associate
Julita Zimoch – Tuchółka | Partner
Aleksandra Zomerska | Associate
Lech Żyżylewski | Partner

Wsparcie PR

Agnieszka Kamińska | PR/Marketing Director
Natalia Michałowska | Communication & PR Manager